

VESTNIK

delavcev
na
področju
socialnega
dela

100 16 21

28. 5. 71

št. 1 - 2
letnik x.

Vsebina

	Stran
Uvodna beseda	3
Blaž Mesec:	
O vlogi raziskovanja v socialnem delu	5
Tone Brejc:	
Institucionalni okvir in metode socialnega planiranja na lokalnem nivoju (povzetek iz referata Dorothee Neff)	16
- Še nekaj besed pro domo sua	23
Tone Brejc:	
Dekategorizacija in rekategorizacija - namišljena ali resnična potreba	28
Franci Brinc:	
Izrekanje in izvrševanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa	33
Teodor Stojšin:	
Zapiski v upravnem postopku	37
VESTI	
- Stališča delovne skupine za izdelavo koncepta Vestnika socialnega varstva	49
- Kongres socialnih delavcev Jugoslavije	57
- Strokovno izpopolnjevanje šolskih social- nih delavcev	58
-- Seminar za mentorje mladinskih klubov	60

- III. kolokvij o prostem času mladih 61

POROČILA

- Skrb za slušno prizadete v Minnesoti 63
- Posvetovanje o izvajanju strožjega nadzorstva 68
- Teden starejših občanov 70

IZ DOMAČIH IN TUJIH VIROV

- Poklicni status socialnega delavca in njegova radikalnost 74
- Socialno skupinsko delo z duševno nezadostno razvitimi otroki 75

NOVE KNJIGE

- Metodologija pedagoškega istraživanja, dr. Vladimir Mužić 77

Spoštovani bralci !

Po daljšem premoru je pred Vami številka Vestnika, ki se vsebinsko in oblikovno nekoliko razlikuje od dosedanjih. Te spremembe še ne odražajo v celoti novega uredniškega koncepta, saj v tej številki še ni bilo mogoče realizirati vrste novih zamisli o vsebini in funkciji tega strokovnega glasila delavcev na področju socialnega dela.

Za kaj pravzaprav gre ?

Ves čas izhajanja Vestnika socialnega varstva je bila prisotna težnja, da bi bil to strokovni časopis, ki bi objavljaj prispevke praktikov in teoretikov s področja socialnega dela, vendar se je dejansko dostikrat sprevergel v zgolj informativni bilten republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo. Zaradi odsotnosti trdne koncepcije o značaju in funkciji Vestnika, zaradi premajhnega števila sodelavcev in tudi zaradi skromnih finančnih ter kadrovskih možnosti je Vestnik počasi pešal in v zadnjem letu je prišlo tudi do zastoja pri njegovem izhajanju.

Zato je republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, v sodelovanju z višjo šolo za socialne delavce sestavil delovno skupino, ki naj bi proučila položaj Vestnika in izdelala njegov koncept. Izhajajoč iz predpostavke, da naj bi bil Vestnik glasilo, ki bi omogočalo strokovno komuniciranje med delavci zaposlenimi na področju socialnega dela, v katerem bi se odražala raven teoretične misli, podprta z empiričnimi raziskavami in raven praktične veščine na tem področju, je skupina ugotovila, da je s postopnim prizadevanjem potrebno doseči nov, aktualen in dinamičen značaj glasila.

Z novim konceptom, ki je podrobneje razviden iz poročila delovne skupine, objavljenega na strani 49, se je strinjal dosedanji izdajatelj, tj. republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo kot tudi višja šola za socialne delavce, skupnost služb socialnega varstva, skupnost socialnih zavodov in zveza društev socialnih delavcev Slovenije. Vsi ti dejavniki bodo v prihodnje sodelovali pri izdajanju Vestnika.

Delovni skupini so izdajatelji naročili, naj do nadaljnjega, dokler se ne konstituira uredništvo, deluje kot začasni uredniški odbor, v katerega sta bila vključena še predstavnik skupnosti socialnih zavodov in zveze društev socialnih delavcev Slovenije. Tako sestavljeno uredništvo je uredilo to številko in skušalo pri tem že uresničiti nekatere nove zamisli. V prihodnjih številkah bo uredništvo skušalo še dosledneje in popolneje slediti sprejetemu konceptu.

Seveda vsega tega ne bo mogoče storiti brez Vašega sodelovanja. Novo vlogo Vestnika bo mogoče uresničiti le, če bomo imeli širši krog sodelavcev. Zato Vas vabimo, da nam sporočite svoje mnenje o novem konceptu Vestnika, predvsem pa, da nam pošljete prispevke za katerokoli od predvidenih rubrik.

Uredništvo

○ vlogi raziskovanja v socialnem delu

Ob Friedländerjevem pojmovanju o vlogi raziskovanja

Blaž Mesec

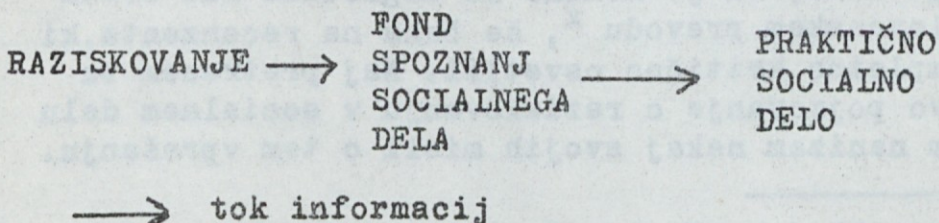
Višja šola za socialne delavce, Ljubljana

Povzetek: Friedländer govori o raziskovanju kot o indirektni tehniki za pospeševanje socialnega dela, v čemer je implicirana misel o enosmernem toku informacij preko raziskovanja v fond spoznanj o socialnem delu in od tod v prakso. Po nekaterih drugih kritičnih opazkah o Friedländerjevem pojmovanju je v članku razvita misel, da je raziskovanje po eni strani del socialnega dela kot delovnega procesa in torej služi sprejemanju praktičnih odločitev, po drugi strani pa je del socialnega dela kot vede in služi sprejemanju teoretičnih odločitev, ki postanejo del teoretičnega sistema vede. Glede na stopnjo zavestne refleksije, ki jo odraža, je možno razlikovati štiri ravni raziskovanja. Raziskovanje ni indirektna tehnika za pospeševanje socialnega dela ampak integralna sestavna dejavnost strokovnega socialnega dela kot dejavnosti in kot vede.

Friedländerjeva knjiga o osnovnih načelih in metodah socialnega dela, ki je končno le zagledala luč sveta tudi v slovenskem prevodu^x, še čaka na recenzenta, ki jo bo kompletno kritično osvetlil. Naj pretresem tu le njegovo pojmovanje o raziskovanju v socialnem delu in ob tem nanizam nekaj svojih misli o tem vprašanju.

^x W.A. Friedländer, H. Pfaffenberger, Osnovna načela in metode socialnega dela, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, 1970.

Besedo "raziskovanje" uporablja Friedländer sicer na več mestih v svoji knjigi, vendar se obširneje razpiše o raziskovanju šele v podpoglavju "Raziskovanje socialnega dela" v petem delu svoje knjige. Ta del knjige nosi naslov "Uprava in raziskovanje na področju socialnega varstva", samo raziskovanje pa je obdelano v poglavju o "indirektnih tehnikah za olajševanje prakse socialnega dela" za podpoglavjem o upravi v socialnem varstvu. Že s tem je dovolj značilno določeno mesto raziskovanju kot da ni integralni del socialnega dela ampak nekak njegov privesek - "indirektna tehnika", in kot tako spada pod isti nadrejeni pojem kot uprava v socialnem delu. Izraz "indirektna tehnika" sicer ni nikjer definiran, delno pa si pri določanju njegovega pomena lahko pomagamo z naslednjim stavkom iz Friedländerja: "Upravljanje v socialnem varstvu in raziskovanje na področju socialnega dela se često imenujeta "indirektni tehniki", ker šele ti dve omogočata uresničevanje služb, bodisi v skupinskem ali skupnostnem delu." ^x Raziskovanje je torej "indirektna tehnika", zato, ker to ni dejavnost, ki neposredno lajšanje socialne problematike omogoča, s tem - verjetno - da daje temu lajšanju na razpolago primerne pojmovne instrumente. Raziskovanje je dejavnost, ki nekje v zaledju vsakdanjega praktičnega socialnega dela skrbi za to, da se polni rezervoar znanja, iz katerega praktično socialno delo črpa podatke in pojme, ki mu služijo pri obravnavanju problematike. Morda bi lahko to pojmovanje ponazorili z naslednjo shemo:

^x op. cit., s. 288

Tako pojmovanje se nam sicer ne zdi popolnoma napačno in je za določene namene primerna ponazoritev odnosa med raziskovanjem in prakso, vendar je v celoti preveč preprosto in enostransko. Friedländer dalje v svojem tekstu opredeli raziskovanje v socialnem delu takole: "Raziskovanje na področju socialnega dela pomeni prav toliko kot sistematično kritično preskušanje vprašanj, ki zadevajo socialno delo. Cilj tega raziskovanja pa je najti odgovore na probleme, ki se pojavljajo v socialnem delu, ter širiti znanje in zamisli na področju socialnega dela in jih spraviti na splošno veljavni skupni imenovalec." ^x Ta opredelitev je sila široka in nespecifična. Lahko se strinjamo s trditvijo, da je raziskovanje "sistematično in kritično preskušanje vprašanj", a težava se pojavi, če ta vprašanja opredelimo preširoko kot "vprašanja, ki zadevajo socialno delo." Katera vprašanja pa bolj ali manj posredno ne zadevajo socialnega dela? Po tej opredelitvi bi bili predmet raziskovanja v socialnem delu npr. problemi socialne stratifikacije, mobilnosti, konfliktov ipd., saj bi težko našli probleme, ki bolj "zadevajo" socialno delo kot ravno ti, saj se v sklopu te problematike javljajo socialne težave, ki so neposreden predmet praktičnega socialnega dela. Vendar menim, da bi na ta način neupravičeno posegali na področje, s katerim se bavi sociologija. Prav tako bi lahko naštevali vprašanja, s katerimi se bavi psihologija, ekonomija in druge vede; vprašanja, ki neposredno zadevajo socialno delo, a vendar niso predmet raziskovanja v socialnem delu. Že v naslednjem stavku pa se Friedländer umakne v okvir socialnega dela in pravi, da je cilj tega raziskovanja odgovoriti na probleme, ki se pojavljajo v socialnem delu, čeprav spet ni jasno, kaj meni s spremljanjem znanja in zamisli na "splošno veljaven skupni imenovalec". Problemi, ki se pojavljajo v socialnem delu so le del problemov, ki "zadevajo" socialno delo.

^x op.cit., s. 292

V naslednjem odstavku se, po tem, ko ponovi precej splošno znano ugotovitev, da "znanstveno raziskovanje vedno teži za tem, da že obstoječe spoznanje razširi"^x zadrži nekoliko na prvih raziskavah v socialnem delu. Tu pravi, da "(so) te raziskave v prvi vrsti služile le cilju, da bi ob njihovih izsledkih dokazali nujno potrebo že obstoječih ali pa tistih socialnih služb, ki bi se morale na novo ustanoviti. Take študije so olajšale načrtovanje socialnega varstva v skupnostih, niso pa spočetka kaj prida doprinesle k poglobitvi znanstvenih spoznanj glede človekovega vedenja ter njegovih medčloveških odnosov."^{xx} Predvsem po zadnjem stavku bi sklepali, da je cilj študij v socialnem delu prej poglobiti spoznanja o človekovi naravi, njegovem vedenju in medčloveških odnosih, kot olajšati načrtovanje socialnega varstva, ker je zopet problematična implikacija. Po diskusiji o odnosih med socialnimi delavci in sociologi, diskusiji, ki zahteva posebno obravnavo, navede Friedländer sestavne dele načrta raziskave v najosnovnejših potezah, nato pa našteje 14 področij ali skupin tem, ki se jim pripisuje pomen za raziskovanje. Iz te kompilacije kot tudi ne iz nekaj vrstic o pojmovni analizi in njenem pomenu za raziskovanje ne moremo razbrati Friedländerjevega pojmovanja o vlogi raziskovanja v socialnem delu. To nas pravzaprav ne preseneča, saj si niti ne zastavi osnovnih vprašanj, zato ne moremo pričakovati odgovorov. Delno opravičilo za tako odsotnost trdnejših koncepcij in kompilatorski značaj obravnavanega teksta je iskati v namenu te knjige; namenjena je študentom in nekaterim praktikom za osnovno uvodno seznanitev s področjem.

Nekaj opore za nadaljnje razmišljanje najdemo v podpoglavju o raziskovanju in zbiranju podatkov v četrtem delu knjige, kjer Genevieve W. Carter piše o socialnem skupnostnem delu. Tam pravi: "Raziskovalne

^x ibid., s.292

^{xx} eodem loco

metode niso enkratne, ker so kriteriji za solidno in zanesljivo raziskovanje v vseh disciplinah, v katerih se pridobivajo spoznanja z raziskovanjem, drug drugemu podobni. Poseben znak raziskovanja v skupnostnem delu ni v izvedbi raziskovanja, temveč v načinu, kako se raziskovalni proces povezuje s procesom skupnostnega dela. Socialni delavec izkoristi izsledke raziskav tako, da izdaja specialne ukrepe in odpravlja težave ..." x Specifičnost raziskovanja v socialnem delu je torej v tem, da služi praktičnemu odločanju o tretmanu socialne problematike.

Iz dosedanje razprave bi lahko izluščili nekaj ugotovitev o raziskovanju v socialnem delu. Zvedeli smo, da je raziskovanje dejavnost v okviru socialnega dela, da je njen namen širiti strokovna spoznanja in da je specifičnost raziskovanja v socialnem delu, da služi praktičnim odločitvam o obravnavanju socialne problematike.

Skušajmo ta spoznanja razčleniti, jih znova povezati in odgovoriti na vprašanje o funkciji raziskovanja v socialnem delu. Da bi lahko odgovorili na to vprašanje, je smotrno, da gledamo na socialno delo z dveh vidikov:

a) Socialno delo je po eni strani delovni proces, je način delovanja pri uresničevanju ciljev in nalog socialne politike." x

b) Po drugi strani pa je socialno delo veda o tem delovnem procesu, je zavestno reflektiranje tega delovnega procesa v okviru teorij, vsaj t.im. "praktičnih teorij". Socialno delo kot veda ima za svoj predmet socialno delo kot praktično dejavnost.

x B.Stritih, Uvod h knjigi: W.A.Friedländer, H.Pfaffenberger, Osnovna načela in metode socialnega dela, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, 1970: s.lo

Ta dva aspekta socialnega dela tvorita sicer nadeljivo celoto, kot sta nadeljiva celota delovni postopek in njegova zamisel. Analitično pa ju je koristno razlikovati. Poglejmo, kako se odrazi to razlikovanje na pojmovanju funkcije raziskovanja.

Oglejmo si najprej, kakšna je funkcija raziskovanja v socialnem delu kot praktičnem delovnem procesu. Ta proces lahko razdelimo na nekaj faz, ki z manjšimi modifikacijami veljajo za vse tri vrste socialnega dela, delo s posameznikom, skupinsko in skupnostno. Te faze so:

1. Zbiranje podatkov ali ugotovitev dejstev
2. Diagnoza in plan terapije ali načrt obravnavanja
3. Terapija oz. obravnavanje.

Na proces socialnega dela, ki se odvija v treh stopnjah, lahko gledamo kot na vrsto zaporednih odločitev, ki jih mora socialni delavec sprejeti od začetka obravnavanja socialne težave do zaključka. O odločitvi pa lahko govorimo, kadar izberemo eno izmed več poti do cilja, ki ga hočemo doseči. Če hočemo, da naša odločitev ne bo zgolj odločitev ampak tudi pametna odločitev, se bomo potrudili, da izberemo tisto pot, po kateri bomo najverjetneje dosegli cilj. Socialnemu delavcu sta na voljo dva načina za smotrno odločanje.

1. Prvi način je raziskovanje. Katera pot od več možnih je najustreznejša, lahko ugotovimo, če razišče-
mo učinkovitost različnih poti.
2. Drugi način je, da se poslužimo že obstoječih spoz-
nanj o učinkovitosti različnih poti, ne da bi po-
sebej raziskovali.

Prvi način, tj. raziskovanje, bomo pogosteje uporabljali pri skupnostnem in skupinskem delu, ker so tu

problemi kompleksnejši in rutinske odločitve niso vedno možne, čeprav lahko govorimo tudi o pozvedovanju pri delu s posameznikom kot o raziskovanju v širokem smislu, saj je to pozvedovanje kontrolirano, sistematično, izčrpno, objektivno itd.

Recimo, da delamo s skupinami mladostnikov in smo pred odločitvijo, katerega od več možnih načinov vodenja v teh skupinah naj vpeljemo. Predpostavimo, da se naša situacija toliko razlikuje od situacij, opisanih v literaturi, da ne moremo prenesti tujih spoznanj, ne da bi jih ponovno preverili. Ne ostane nam nič drugega kot da izvedemo raziskavo, v kateri preskusimo, kako učinkoviti so posamezni načini vodenja.

Vzemimo drug primer. Želimo vključiti prostovoljce v socialno delo. Lastnih izkušenj nimamo ali pa so le skope, tujih pa zaradi različnih družbenih pogojev in mentalitete ljudi ne moremo mehanično prenesti. Ne ostane nam nič drugega kot da izvedemo raziskavo o tem, kateri od možnih načinov vključevanja prostovoljcev in dela z njimi so najustreznejši. Na osnovi poskusa se potem odločimo za določene načine. ^x

Drugi način, tj. črpanje spoznanj iz zakladnice strokovnega znanja bomo pogosteje uporabili pri delu s posameznikom. Tudi tu smo neprestano pred vprašanjem, katerega od več možnih načinov ravnanja naj uporabimo v določeni situaciji. Recimo, da smo pred odločitvijo, ali naj materi, ki ima težave z otrokom, priporočimo obisk v vzgojni svetovalnici. V tem primeru bi le težko empirično preskusili, katera alternativa je ustreznejša. Lahko pa na osnovi izkušenj in strokovne literature poiščemo analogen primer in pogledamo, kako smo ravnali tedaj ali kako je ravnal nekdo drug v taki situaciji.

^x Tu ne moremo obširneje navajati različnih problemov in področij raziskovanja; te zglede navajamo le zato, da bi ilustrirali odnose med pojmi, o katerih razpravljamo

Naj pri konkretnem primeru prevladuje prvi ali drugi način, dejstvo je, da je raziskovanje nepogrešljiv sestavni del socialnega dela, je tista dejavnost brez pomoči katere ne moremo smotrno odločati. Kot tako je raziskovanje aplikativno, ali po besedah Genevieve Carter (glej zgoraj): " Socialni delavec izkoristi izsledke raziskav tako, da izdaja specialne ukrepe in odpravlja težave ..."

Oglejmo si sedaj še funkcijo raziskovanja v sestavi socialnega dela kot vede o praktičnem urejanju socialne problematike. Spoznanje, da je socialno delo posebna veda in ne le praktična dejavnost, je sorazmerno pozno prodrlo. Tako piše še Friedländer: "Šele v zadnjem času so uvideli, da mora raziskovanje v socialnem delu razvijati in definirati lasten pojmovni svet, tako da pojme socialnih ved izbira, spreminja in prilagaja svojim ciljem." ^x To spoznanje je prodrlo pozno ne malo tudi po zaslugi pravega čaščenja slepega praktikizma in zaradi strahu pred vsem kar diši po teoriji, za katero so mnogi socialni delavci menili, da je neke vrste lažna zavest o stvarnosti, ki škodi praktičnemu socialnemu delu ali pa mu vsaj nič ne koristi. Vendar tu ni alternative. Socialni delavec, ki ni popolnoma slep za svoje strokovne napake, ampak ki podvrže svoje delovne metode in svoje poklicne odločitve kritični presoji, je storil korak v teorijo in s tem v socialno delo kot vedo. Pri kritični presoji prakse socialnega dela je raziskovanje nepogrešljivo. Raziskovanje je torej po svoji drugi funkciji orodje kritike socialnega dela kot praktične dejavnosti. To pomeni, da s pomočjo raziskovanja ocenimo ustreznost naših delovnih metod in razvijemo nove metode. Tej vrsti raziskovanja se pridruži raziskovanje temeljnih pojmov socialnega dela. S tega vidika služi raziskovanje odkrivanju novih spoznanj o socialnem delu in šele posredno praktičnim ciljem.

^x op. cit., s. 295

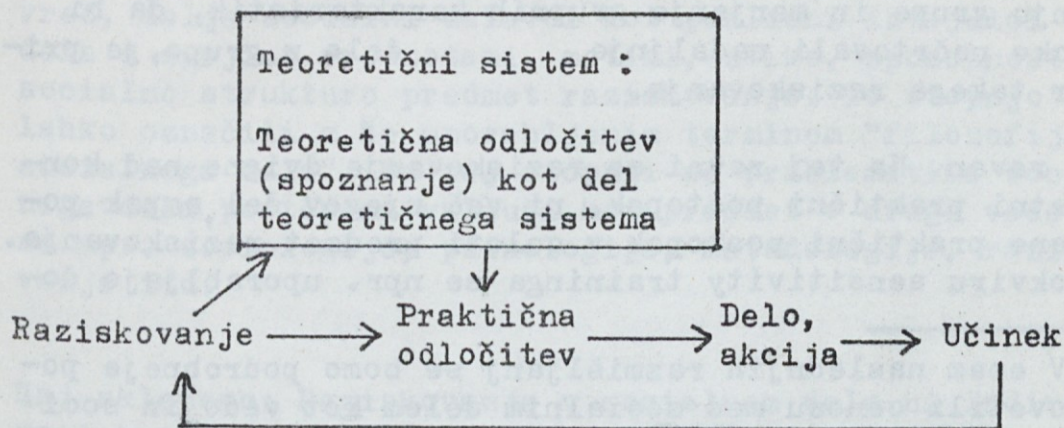
Naj povzamemo: funkcija raziskovanja v socialnem delu je dvojna:

1. Po eni strani je del socialnega dela kot delovnega procesa, tj. služi sprejemanju praktičnih delovnih odločitev;
2. Po drugi strani je raziskovanje del - in to dejavni del - socialnega dela kot vede, tj. služi sprejemanju teoretičnih odločitev, tj. odločitev o resničnosti dejstev in zvez med njimi, ki postanejo del teoretičnega sistema vede.

Namesto preproste enostranske sheme

Raziskovanje → Fond spoznanj → Praksa

lahko postavimo naslednjo shemo:

Raziskovanje torej služi na eni strani praktičnemu odločanju, ki mu sledi ukrepanje. Podatki o ukrepanju in o njegovem učinku so predmet raziskovanja in krog se ponovi. Po drugi strani pa služi teoretičnim odločitvam, tj. spoznavanju. Ta spoznanja se vključijo v teoretični sistem vede, ki determinira praktične odločitve. Teoretični sistem deluje kot predelovalnica in zakladnica izkušenj in spoznanj. Če hočemo, da bo socialno delo

kot veda in kot dejavnost skladno napredovalo, mora potekati gibanje v vseh naznačenih smereh. Tu je predvsem pomembna interakcija med teoretičnim sistemom in prakso. Če te ni, se socialno delo izrodi v praktikizmu.^x

Ko navaja različne probleme, ki so vredni raziskovanja, pravi Friedländer, da še ni uspelo izdelati kake klasifikacije raziskovalnih področij v socialnem delu. Tu predlagamo klasifikacijo glede na stopnjo občosti oz. glede na nivo zavestne refleksije o socialnem delu in njegovih metodah, ki jo odraža raziskovanje. Razlikovati bi mogli naslednje ravni raziskovanja: ^{xx}

1. raven. Na najnižjem nivoju je raziskovanje poizvedovanje po dejstvih, ki omogočajo razumne praktične odločitve. Raziskovanje se tu pojavlja kot eden od praktičnih postopkov, kot sestavni del metodičnega postopka, ki še ni osmišljen. Zbiranje podatkov o obnašanju grupe in merjenje grupnih karakteristik, da bi lahko načrtovali nadaljnje delo z grupo, je primer takega raziskovanja.

2. raven. Na tej ravni se raziskovanje dvigne nad konkretni praktični postopek, ni več njegov del, ampak postane praktični postopek v celoti predmet raziskovanja. V okviru sensitivity traininga se npr. uporabljajo do-

^x V enem naslednjih razmišljanj se bomo podrobneje posvetili odnosu med socialnim delom kot vedo in socialnim delom kot dejavnostjo, tj. odnosu med teorijo in prakso socialnega dela, zato so stališča o tem problemu tu le površno in fragmentarno nakazana.

^{xx} Idejo o več nivojih zavestne refleksije sem povzel po E. Durkheimu, ki v svojem delu govoreč o znanosti in vzgoji, tudi razlikuje navedene nivoje.

ločene merske tehnike, ki dajo podatke, na osnovi katerih lahko moderator usmerja nadaljnji potek. To je raziskovanje 1. nivoja. Če bi raziskali celoten postopek tega načina skupinskega dela in njegove učinke v različnih situacijah, če bi torej do postopka zavzeli distanco in ga kritično ocenili, bi bilo to raziskovanje 2. nivoja.

3. raven. Predmet raziskovanja na tej ravni niso zgolj praktične delovne metode, ampak osnovni pojmi strokovnega socialnega dela. Tako bi npr. analiza pojmov "socialna težava", "vloga stranke", "prilagajanje", "pritisk", "adaptacija na pritisk oz. stisko", pod predpostavko, da so to nekateri od osnovnih pojmov socialnega dela, spadale na 3. nivo. Spoznanja tega nivoja se povezujejo s spoznanji prejšnjega nižjega nivoja v teoretični sistem vede o socialnem delu.

4. raven. Na tej ravni postane celotno socialno delo kot praktična dejavnost in kot veda z metodami raziskovanja vred, dalje socialni delavci kot poklicni izvajalci tega dela s svojimi vrednotami, motivi, etiko, sposobnostmi in socialno strukturo predmet raziskovanja. To stopnjo bi lahko označili z že uporabljenim terminom "filozofija socialnega dela". Na tej stopnji se problematika socialnega dela postopoma vključi kot predmet v druge vede kot so npr. sociologija, psihologija, metodologija, raziskovanja itd.

Naj sklenemo: Raziskovanje v socialnem delu ni indirektna tehnika za pospeševanje socialnega dela ampak integralna sestavna dejavnost socialnega dela kot dejavnosti in kot vede, dejavnost, brez katere ni strokovnega socialnega dela. Dopuščamo pa, da brez raziskovanja obstoja socialno delo kot veščina, umetnost, intuicija ipd., tj. socialno delo, ki še ni kritično razpoloženo do svojih metod in konceptov.

Institucionalni okvir in metode socialnega planiranja na lokalnem nivoju

Povzêtek referata Dorothee Neff

na Evropskem seminarju o planiranju in vodenju socialnega varstva na lokalnem nivoju, Lysebu, Oslo - 1966

Definicije:

Planiranje je treba razumeti kot metodo in tehniko, ki je na razpolago določeni politiki oziroma kot formalni proces, ki se ukvarja s predvidevanji za prihodnost, vrednotenjem teh predvidevanj v luči njihove primernosti osnovnim ciljem, ugotavljanjem problemov, ki morajo biti rešeni in zarisom metod, s katerimi naj bi ta predvidevanja uresničili.

"Socialno planiranje" predstavlja torej napor, da se z določenim koordiniranim programom izboljša socialno dobrobit, upoštevajoč pri tem socialne potrebe skupnosti. Socialno planiranje je vrsta dolgotrajne akcije, namenjene doseganju neizogibnih socialnih ciljev, ki jih imajo državljani neke dežele: pravzaprav pomeni s pomočjo postopnosti racionalizirano socialno politiko. Planiranje je torej proces, ki nima pravega konca.

Odnos med socialno politiko in socialnim planiranjem je v tem, da se socialna politika ukvarja predvsem z oblikovanjem splošne usmeritve socialnega razvoja na določenem področju, medtem ko pomeni socialno planiranje konkretno realizacijo te usmeritve s tem, da s pripravo alternativ omogoči sprejetje odločitev.

Srž socialnega planiranja služb socialnega blagostanja (dobrobiti), to je tistih služb, ki so prvenstveno us-

merjene in prilagojene specifičnim socialnim potrebam posameznikov, družin, skupin in skupnosti.

Institucionalni okvir v katerem se odvija planiranje

a) lokalno in centralno planiranje

Nujno je, da zavise odločitve pri socialnem planiranju na lokalnem nivoju od politične in administrativne dežele. Odnos med lokalno in centralno oblastjo je v primeru planiranja določen z obsegom zakonskih pooblastil in višini finančnih sredstev, ki jih ima na razpolago lokalna oblast, da prevzame določene planske obveznosti.

Omejitve planiranja na lokalnem nivoju izhajajo tudi iz potrebe, da se to planiranje prilagodi nacionalni socialni politiki, Kljub vsemu spoštovanju, ki ga čutimo do lokalne neodvisnosti, ne smemo dopustiti, da bi oseba trpela v svoji pravici, da ima zagotovljene enake pogoje zaradi tega, ker se je pač rodila v področju, kjer so socialne službe manj razvite.

Postavitev minimuma standardov, -ki jih zagotavljajo tudi predpisi - s strani centralne oblasti mora biti podprta bodisi v obliki nudenja neposredne pomoči bodisi z merami finančne izenačitve med različnimi skupnostmi in področji.

Poleg teh splošnih opomb je treba omeniti, da je posebna prednost planiranje programov socialne dobrobiti na lokalnem nivoju v njegovi bliskoviti populaciji. Programi so namreč lahko ukrojeni po posebnih potrebah komune ali regije. Druga prednost lokalnega planiranja je v tem, da lahko v procesu planiranja sodelujejo področni socialni delavci, ki najbolj poznajo potrebe populacije in so sposobni ugotoviti vpliv programov in načrtov na posameznike in skupine.

Omeniti moramo, da niti na lokalnem nivoju nimamo opraviti z integrirano populacijo, pač pa s socialno stratificirano skupino različnih interesov, ki so ekonomsko, politično in kulturno diferencirani. S stališča koordiniranega socialnega planiranja moramo upoštevati, da imamo opraviti z različnimi silnicami v skupnosti, da moramo torej poizkati pozitivne in negativne vidike te situacije in najti način, da negativne vidike nevtraliziramo ali celo spremenimo v pozitivne.

Pri planiranju služb socialnega blagostanja na lokalnem nivoju je treba računati na vse oblastvene, administrativne in družbene organizme pa tudi na posameznike, ki imajo s svojim položajem možnost vplivanja in odločanja. Vsi ti predstavljajo potencialne sile za planiranje, ki imajo svoje zamisli glede tega, kaj naj bi planirali in kako naj bi bilo to opravljeno. Te zamisli niso vedno temelječe na informacijah, pač pa na bolj približnem osebnem vtisu, "splošnem mnenju" in slično. Če tako izvajajo posamezne neodvisne organizacije in organi svoje planske zamisli, ne da bi pri tem se med seboj posvetovale, lahko to pripelje do razsipanja s sredstvi in človeškimi močmi in ustvarja na eni strani prezasičenost, na drugi pa praznine. Učinkovito planiranje na lokalnem nivoju zahteva institucionalno okvir, v katerem sta vodja planiranja in razporeditev odgovornosti jasno določena, hkrati pa je istočasno dovolj prostora za prostovoljne sile. To pomeni torej, da mora biti socialno planiranje na lokalnem nivoju centralizirano. Zamisel o lokalni centralizaciji seveda predvsem pomeni, da morajo biti programi razvoja socialnega blagostanja izdelovani s pomočjo neprestanega sodelovanja in posvetovanj. Dober plan je lahko posledica nenehne izmenjave izkušenj in mišljenj.

Vprašanje je, kako vzpostaviti najbolj ugodne pogoje za koordinacijo vseh sil, ki sodelujejo pri planiranju, ne da bi ostali zgolj na nivoju "moralni bi" in "to mora biti tako". Najučinkovitejši način za vzpostavitev ko-

ordinacije pri planiranju je ustanovitev specialnih teles za planiranje na lokalnem nivoju.

V teh telesih bi morali najti mesto predstavniki lokalne oblasti in vseh tistih institucij, ki jih socialno planiranje zadeva. Občasno pa naj bi bili povabljeni k sodelovanju, seveda v skladu z vrsto programa, ki bi bil v pripravi, tudi posamezni strokovnjaki.

Metode socialnega planiranja

a) predpogoji za socialno planiranje

Eden izmed najpomembnejših pogojev socialnega planiranja je raziskava. Poznamo dve vrsti socialne raziskave - osnovno raziskavo, ki je vezana na sociološke, socialno-ekonomske in druge teorije. Tovrstna raziskava ni vedno usmerjena k praktičnem zaključku, vendar lahko dajejo njihovi rezultati praktično osnovo za akcije;

- zbiranje kvalitativnih in kvantitativnih podatkov in njihova objektivna interpretacija. Cilj takšne raziskave je popolnoma praktičen: raziskava služi izmeri socialnih potreb in možnosti in s tem daje potrebne informacije, brez katerih ni mogoče planirati nobenega programa socialne dobrobiti.

Učinkovito planiranje zahteva tudi ljudi, ki to delo opravljajo in ki so dovolj kvalificirani in usposobljeni za opravljanje tega posla. To seveda ne pomeni, da se mora izoblikovati nov poklic "planerja". Nasprotno, tisti, ki se običajno bavijo s socialnim planiranjem so tisti, ki imajo največje znanje - vednost in to so uradniki, socialni delavci, ekonomisti itd.

b) vrste in cilji planiranja

Najobičajnejša oblika planiranja programov socialne dobrobiti na lokalnem nivoju je planiranje socialnih

servisov (služb, uslug).

Cilj planiranja je različen, tako kot so različne metode, tudi na lokalnem nivoju, in zavisi od tega ali želimo s planom zajeti vse socialne probleme v danem okolju ali pa planiramo ureditev samo posameznih problemov oziroma planiramo za posebne skupine - kategorije ljudi.

c) stopnje procesa planiranja

Stopnje procesa planiranja programov socialne dobrobiti na lokalnem nivoju se ne razlikujejo v osnovi od stopenj, ki jih poznamo pri drugovrstnem planiranju in so v sledečem:

- opis obstoječe socialne situacije s tem, da izdelamo popis socialnih potreb in obstoječih socialnih servisov, tako da ugotovimo, katere socialne spremembe še ne zadovoljujemo. Viri informacij so statistična poročila, intervjuji tistih, ki jim je program namenjen in, ki naj bi zagotovili primerne usluge servisa. Ker je planiranje vezano na prihodnost, morajo biti pri tem upoštevani tudi trendi bodočega razvoja. To predstavlja eno največjih težav planiranja, kajti če želimo planirati učinkovito, moramo poznati prihodnje situacije in trende: to pa se nanaša tako na spontani razvoj, do katerega lahko pride brez našega planiranja kot tudi na učinke našega planiranja;
- postavitev ciljev na osnovi informacij, ki smo jih dobili na prvi stopnji - presojo izbranih ciljev.

To je izvedljivo na dva načina: določimo prioritete, vendar je to zelo nevaren način, kajti pri tem lahko ideologije in utrjene vrednostne sodbe odigrajo nevarno vlogo in zabrišejo dejansko sliko. Interesne skupine, ki imajo specifične poglede na to, kaj želijo, lahko poskusijo s pritiskom, da bi vplivale na planerje. Kako dolo-

čiti prioriteto je vsekakor težavna naloga, ki ne zavisi od presoje, kaj je najbolj nujno ali kaj je ekonomsko najbolj upravičeno, pač pa integralne situacije, v kateri se planira. Drugi način presoje izbranih ciljev je iskanje sličnosti med posameznimi cilji, kajti nekateri med njimi so si zelo blizu.

- določitev poti za akcijo, se pravi ugotovitev, kateri ukrepi so najprimernejši, da se dosežejo željeni cilji, istočasno pa tudi - to je zelo važno s stališča organizacije - ugotovitev, do katere mere se lahko ti cilji dosežejo s pomočjo obstoječih programov;
- izdelava finančnih in človeških potreb za izpeljavo programa ter priprava "voznega reda";
- posvetovanje z in med tistimi, ki bodo angažirani pri izvajanju plana s stališča njegove organizacije in vodenja, koordinacije nalog. Na tej stopnji lahko javna oblast pripomore z izdajo zakonskih in finančnih mer k izpeljavi plana;
- ocena rezultatov in, če je to potrebno, uporaba podatkov zbranih v času izvajanja plana za njegovo prilagoditev ali za pripravo naslednjih planov.

Če pa so včasih socialne potrebe tako urgentne in neizogibne, da bi bilo predolgo čakati na to, da bi bili zbrani vsi potrebni podatki, je bolje, da se sprejme na osnovi obstoječih podatkov začasen program, ki se potem, ko so adekvatnejše ugotovitve znane, popravi. Vendar je treba pripomniti, da moramo tudi v primeru, da je dovolj časa za pripravo, računati na spremembe, ki se lahko pojavijo v začetnih in kasnejših fazah procesa planiranja. Te spremembe je potrebno skrbno upoštevati, kajti evaluativna raziskava se ne more zaustaviti pri direktnih učinkih določene socialne mere, pač pa se mora ukvarjati tudi s kumulativnimi in med seboj prepletenimi učinki teh mer.

d) vloga raziskave v procesu planiranja

Očitno je, da raziskava ni samo predpogoj planiranja, pač pa tudi sestavni del samega procesa planiranja in njegovo orodje, ki je v nenehni rabi. Obstoja nekaj področij, kjer je raziskava še posebej potrebna, predvsem:

- narava in obseg potreb.

Razen ugotovitve in opisa obstoječih potreb je včasih pomembno, če poznamo socialno ozadje tako, da razumemo naravo problema in faktorje, ki k temu prispevajo.

Omeniti je treba, da obstojajo potrebe, ki so lahko izmerljive, veliko pa je takih socialnih potreb, ki niso materialne narave, in ki jih lahko samo z uporabo modernih postopkov socio-psiholoških raziskav lahko osvetlimo. Razlikovati je treba tudi med subjektivnimi in objektivnimi potrebami. Za planiranje je posebno pomembno, da dobimo sliko o objektivnih potrebah, čeprav je to težko in dosegljivo samo s poglobljenimi raziskavami. Poseben problem predstavlja tudi konfrontacija subjektivnih in objektivnih potreb. To je problem vrednot in norm: vprašanje je, ali naj se socialne mere ravnajo po tem, kaj ljudje želijo ali po tem, kaj je zanje dobro;

- potem, ko smo ugotovili, kakšne so potrebe, mora raziskava ugotoviti, kakšni so socialni servisi, kakšna je njihova organizacija, metode. Raziskava je potrebna tudi v zadnji stopnji procesa planiranja, ko naj se ocenijo rezultati socialnih ukrepov, se pravi ali so bili cilji planiranja doseženi in kakšni so vplivi teh ukrepov na mišljenje ljudi.

e) povezava med raziskavo in planiranjem

Rezultati raziskav morajo biti dani planerjem kot os-

nova za njihovo delo. Zato morajo biti sporočeni v jeziku, ki jim je razumljiv, še bolje pa je, če se poročila ne omejujejo samo na predstavitev rezultatov, pač pa skušajo podati tudi implikacije, ki izhajajo iz teh rezultatov. Poleg tega lahko posamezni postopki, kot so sestanki, konsultacije, pripomorejo k tesnejši povezavi med planerji in raziskovalci. Marsikdaj se lahko pripeti, da raziskava odkrije nekaj, kar je v popolnem nasprotju z obstoječimi predstavami (npr. ugotovitev, da stari ljudje raje živijo sami kot pa s svojimi družinami). V tem primeru se lahko zgodi, da se nekatere osebe, ki so zapletene v proces planiranja uprejo spremembam, ki jih narekujejo ugotovitve. Raje se zanesejo na svoje mišljenje in "javno mnenje", kot pa na znanstveno dobljene podatke, posebej če ti podatki zahtevajo spremembo. Vendar se je treba zavedati, da je sprememba končni cilj vsakega socialnega planiranja.

ŠE NEKAJ BESED K REFERATU - PRO DOMO SUA

Tone Brejc

Misli, ki smo jih skušali na kratko predstaviti, kljub temu, da so bile sporočene že pred petimi leti, še vedno niso izgubile na svoji tehtnosti, in, priznati moramo, s stališča dogajanj na področju socialnega varstva, tudi ne na svoji aktualnosti. Ko jih prebiramo, se nam odpre vrsta vprašanj o tem, kakšna so pota socialnega planiranja pri nas. Ob tej priliki bi se dotaknili samo nekaterih.

Če pomeni socialno planiranje napor, da se izboljša dobrobit skladno s potrebami skupnosti, potem je očitno, da se vsako razmišljanje o socialnem planiranju začne s spraševanjem, ali vlagamo napore, da z načrtnim planiranjem spremenimo na bolje življenske razmere oziroma, ali smo sploh pripravljene takšne napore

prevzeti. To je pravzaprav spraševanje o stopnji naše angažiranosti v življenju, ki ga živi naša družba, o naši pripravljenosti, da se odtrgamo od danosti, od rutine, ki daje možnost, da se izognemo pretnjam neznanih novih obremenitev in začnemo z dejanji, ki naj bi nas pripeljala do končnega cilja vsakega planiranja, do ugodne spremembe razmer.

Sklepati je torej, da sta zaradi primarne volitivne plati socialnega planiranja pomembni osebna zavzetost delavcev, ki delujejo na socialnem področju in pa splošna družbena naravnost glede načrtnega urejanja njene prihodnosti. Oba pogoja sta v medsebojni odvisnosti in bi morala, vsaj v urejeni družbi, med seboj recipročno učinkovati. Žal opažamo pri nas, da ni tako: bodisi se osebna pobuda za planiranje pojavi osamljeno izven dejavnosti vodstvenih forumov, bodisi se planiranja loteva tenka plast narodnih administratorjev, ki načrtujejo na podlagi apromaksimacij, prizadevanj in posplošitev dejstev ter pričakovanj v skladu s politično voljo trenutka; planiranje, ki bi raslo iz fine mreže razvojnih načrtov neposredno delujočih služb med ljudmi, je pri nas še vedno redek dogodek. Ob slabih in ne - vzpodbudnih izkušnjah, ki jih imamo s t.i. "republiškimi" in "zveznimi" plani, to je plani, ki so nastali v centru, ni čudno, da niti usmeritvena vloga teh planov, ki naj bi jo med drugim odigrali v osnovnih organizacijskih enotah naše družbe, ni zaživela. Napori, da bi se tudi na lokalnem nivoju načrtno kaj uredilo, so se torej večinoma vseskozi srečevali s slabim vzgledom neučinkovitih republiških in zveznih planov. Zato je tudi večina uspešnih uresničitvev lokalnih načrtov na socialnem področju predvsem plod osebne zavzetosti, ne pa učinkovitega mehanizma družbenega planiranja.

Predvidevanje, kaj se bo zgodilo z nekim načrtom, torej močno vpliva na udeležенost pri snovanju in izvajanju načrta. Misel na neugodni iztek načrtovane dejavnosti lahko ohromi že v začetku vse dobre namene, da bi

s takšno dejavnostjo nekaj spremenili. Tako je torej tudi pri planiranju socialnega dela nujno odpraviti dvome o smiselnosti planiranja. Glede tega postajajo razmere zlasti v zadnjih dveh letih vidno ugodnejše: vrsta pravnih aktov celo sankcionira pripravo lokalnih programov npr. za področje otroškega varstva, varstva starih, usposabljanja duševno prizadetih. Pravitako se je prenesla vrsta kompetenc tudi glede drugih aspektov socialnega razvoja na lokalni nivo.

Vendar ostaja vprašanje odnosov med lokalno in centralno oblastjo še vedno nekoliko nejasno : zlasti se to kaže v tem, da prenos nekaterih nalog iz središča na občine ne spremljajo tudi ustrezni razdelitveni mehanizmi narodnega dohodka med republiko in občino tako, da npr. nekatere "revnejše" občine ne morejo primerno izvrševati svojih nalog npr. na področju šolstva in socialnega varstva. Po drugi strani pa moramo upoštevati, da novejši razvoj socialne politike v svetu dokazuje, da je treba ohraniti možnosti intervencijske vloge centra, s katero naj se zagotavljajo enake možnosti za uresničitev osnovnih socialnih pravic vsem ljudem, ne glede na kako bogatem območju živijo.

Če torej ponovimo na Neffovo, da odnos med lokalno in centralno oblastjo določa tako obseg kot tudi usmeritev socialnega planiranja na lokalnem nivoju, je treba videti prav v razjasnitvi tega odnosa eno od bistvenih vzpodbud za večji razmah načrtnega reševanja socialne problematike v občini. Seveda pa moramo v takšnem razpletu videti le nastanek možnosti, da socialno planiranje v večji meri kot doslej prevzemajo lokalne oblasti.

Te možnosti bodo ostale neizkoriščene, če ne bodo izpolnjeni nekateri predpogoji za socialno planiranje. V naših razmerah je treba poudariti predvsem dva: socialno planiranje mora izhajati iz podatkov, ki jih je dala raziskava. Čeprav zadošča za načrtovano delo na socialnem

področju že raziskava, ki metodološko pomeni le usmerjeno zbiranje podatkov, moramo priznati, da se takšnih raziskav le težko lotevamo. Nedvomno vpliva zaviralno posebna situacija v našem družbenem življenju, ko dobršen del ugotovitev in načrtov jalovo obtiči v predalih ali se izgubi v besedičenju forumov. Vendar je res, da imamo primere uspešnih raziskav in uspešnih izpeljav programov, ki so bili zasnovani na teh raziskavah. To pomeni, da je možno z določeno vztrajnostjo in željo doseči spremembo, opraviti tako raziskavo kot tudi izpeljati načrte.

S tem pa smo pravzaprav že pričeli govoriti o drugem predpogoju za socialno planiranje, o ljudeh, ki morajo biti sposobni pripraviti socialne plane in doseči njihovo izpeljavo. Ne da bi bili prizanesljivi ali zaslepjeni, lahko rečemo, da je v službah, ki delujejo v organih lokalnih oblasti že kar precejšnje število delavcev, ki bi bili glede na svoj položaj, stopnjo informiranosti in strokovne sposobnosti sposobni pripraviti take načrte. Predvsem v socialni službi, ki je najbližja problemom ljudi in s svojo evidenco spremlja socialne fenomene v občini, je videti največ možnosti in smotrnosti, da postane osnovni inicijator socialnega planiranja na lokalnem nivoju. To, kot kaže praksa, pričakujejo od nje tudi občinski oblastveni forumi. Res pa je, da nam sedanja preobremenjenost socialne službe z vsakodnevno rutino, skupaj z večinoma ozkosrčno kadrovske politiko do nje, ne daje kaj dosti upanja, da bi se lahko v večji meri lotila socialnega planiranja. Vendar, kot smo že na začetku omenili, je pri socialnem planiranju potrebno vložiti določen napor, če želimo doseči napredek. Najbrž pa bo potrebno najprej začeti z napor, da se odpravijo ali vsaj omilijo ovire, ki preprečujejo, da bi socialno planiranje na lokalnem nivoju dobilo svoj poln smisel.

Kako ocenjujete možnosti in potrebe za socialne raziskave in planiranje v vašem kraju oziroma na vašem delovnem mestu ?

Ali bi pri planerskem delu potrebovali pomoč ? Kakšno bi potrebovali ?

Katerim področjem socialnih zadev bi po vašem mnenju morali pri vas najprej posvetiti pozornost in jih pri-
četi načrtno urejati ?

Ali ste do zdaj že pripravili ali sodelovali pri pri-
pravi plana (načrta), kako razviti neko socialno de-
javnost ?

Katero področje je planiranje zajelo ?

Kakšni so bili rezultati ?

Ali se vam zdi planiranje za vaše delo sploh potrebno ?

Uredništvo Vestnika bi veselilo, če bi se lahko se-
znanili z vašimi odgovori, zato vas vabi, da mu jih
sporočite.

Dekategorizacija in rekategorizacija - namišljena ali resnična potreba

Tone Brejc

Marsikdaj se v krogih, ki jim je blizu kategorizacijski postopek, pa tudi med samimi izvajalci kategorizacije slišijo besede, da je sedanja oblika kategorizacijskega postopka preveč enosmerna, da takorekoč odpre vrata prizadetemu otroku v prostor posebnih ukrepov usmerjenih njemu v pomoč, da pa ga hkrati vanj ujame in (včasih) v njem celo prisilno zadržuje. Zdi se jim, da so zaradi tega kategorizirani otroci, kljub temu, da tega ne morejo povsem zatrditi, na nek način stigmatizirani, saj so prikrajšani za možnost povratka med t.i. "normalno" otroško populacijo. Humani namen kategorizacije se torej lahko sprevrže v nehumano inercijo (vztrajnost) neke predčasno izrečene sodbe, ki se je čas in otrokov razvoj v njem ne moreta več dotakniti.

Kot dokazilo za takšno stališče navajajo primere otrok, katerih vrsta in stopnja prizadetosti sta bili ob času kategorizacijskega pregleda takšni, da je bilo pričakovati, da bo sčasoma prišlo do pomembne spremembe diagnosticiranega stanja (npr. intelektualno subnormni otroci po genezi retardirani, ali otroci z izrazitim progresivnim obolenjem, ki se konča v inkurabilnem stanju - invalidnosti), a so kljub opaznim spremembam v svojem stanju še vedno obravnavani na način, ki je bil priporočen v času kategorizacijskega pregleda. Seveda pa takšen postopek ni več samo neustrezen, pač pa celo škoduje prizadetemu otroku, saj ga po nepotrebnem veže na tiste stopnje in oblike usposabljanja, ki so zanj postale neprimerne. Tako prihajajo ti otroci v položaj, ko jih nek tog, nedinamičen postopek omeji v možnostih izkoriščanja njihovih že tako zmanjšanih potencialov, ali z drugimi besedami, ki jih sili, da nosijo ves čas svojega usposabljanja oblačilo po meri, ki ni več ustrezna.

Da bi takšno škodljivo stanje odpravili, predlagajo omenjeni glasovi, naj bi kategorizacijski postopek dinamizirali s tem, da bi uvedli t.i. rekategorizacijske oziroma dekategorizacijske preglede. S temi pregledi naj bi bilo zagotovljeno nadziranje osnovnega kategorizacijskega izreka in seveda njegovo spreminjanje, če bi se za to pokazala potreba. Dosedanja determiniranost postopka bi se s tem odpravila, ali vsaj zelo ublažila, saj bi lahko vedno in pravočasno ugotavljali, ali je prvotno izrečeni kategorizacijski ukrep še primeren aktualni psihofizični sliki prizadetega otroka.

Te kritične pripombe lahko vzbudijo vtis, da je bilo do sedaj to vprašanje prezrto oziroma, da mu je bilo posvečeno premalo pozornosti. Ta vtis je lahko toliko večji, ker Pravilnik iz leta 1960 nikjer ne govori eksplicitno o rekategorizaciji ali dekategorizaciji, pač pa samo o ponovnih pregledih (člen 27). Oglejmo si, ali je lahko takšen vtis upravičen.

Najprej moramo seveda ugotoviti, ali lahko ocenimo problem dekategorizacije oziroma rekategorizacije za resnično tako pereč, da so zaskrbljeni glasovi upravičeni. Če naj bi omenjena postopka zagotovila, da naj bi se kategorizacija znebila svoje enkratnosti, neponovljivosti (ki lahko pomeni tudi nezmotljivost) in trajnosti (v smislu absolutne veljavnosti enkrat danega izvida in mnenja), potem moramo seveda pritrditi, da je nujno, da se takšni postopki takoj uvedejo. Z ničemer bi bolj ne bi namreč škodovali ideji kategorizacije kot s takšno zasnovano kategorizacijskega postopka, ki bi izključevala možnosti verifikacije izvida, se pravi diagnostičnega spremljanja prizadetega otroka po izrečeni osnovni diagnozi in priporočilu za rehabilitacijske ukrepe. Priznati moramo, da je takšno nevarno izkrivljenje pretilo ves čas poteka kategorizacije in, da mu tudi v sedanjem obdobju nismo povsem imuni. Vendar nas podatki, ki jih imamo o pravilnosti izvajanja kategorizacijskih ukrepov, razen v primeru otrok, ki so na inteligentnosti meji

(po sedaj veljavnih kriterijih) - kar pa je poseben problem, opravičujejo, da sodimo, da potreba po dekategorizacijskem oziroma rekategorizacijskem postopku ni pomembna. Upravičeni smo celo trditi, da so kritična mnenja bolj posledica pomanjkljivega izvajanja že obstoječih navodil glede izvajanja kategorizacije in pa napačne percepcije kategorizacijskega postopka.

Ko govorimo o pomanjkljivem izvajanju že obstoječih navodil, mislimo na sicer ohlapen tekst v 27. členu pravilnika o kategorizaciji, ki govori o ponovnih pregledih in na rubriko 13. v formularju "Izvid in mnenje o kategoriziranem otroku", v katero so kategorizacijske komisije dolžne vpisovati datum in razloge za ponovni pregled, seveda če se je ob diagnosticiranju pokazala za to potreba. Ne da bi bili krivični, lahko rečemo, da se do sedaj kontrolni - ponovni pregledi praktično skoraj niso izvajali. Da je bilo temu tako, je bila verjetno sprva posledica akcijskega značaja kategorizacije, ki je ob svojem startu želela v čimkrajšem času zajeti vse prizadete otroke; kasneje, ko se je ta idealni zaigon umiril, pa je kategorizacijski postopek postal toliko rutinski, da bi dinamičnejši pristop do kategorizacije po oceni njenih izvajalcev pomenil toliko dodatnega dela, da so ponovno pregledovanje raje opustili. Takšna sodba je nedvomno nekoliko apriorna, vendar je res, da se tako socialna služba, ki organizira kategorizacijski postopek kot same kategorizacijske komisije niso prizadevale, da se ob prvem pregledu predlagani ponovni pregledi tudi dejansko opravijo. Tako je nastal vtis, da je v samem postopku, ki ga predpisuje pravilnik, nekaj pomanjkljivega, vtis, ki smo ga omenili uvodoma. Ta vtis pa je seveda, kot smo videli, napačen, saj ne gre za pomanjkljivost postopka, pač pa za pomanjkljivost njegovega izvajanja. Stališče, da je treba obstoječi kategorizacijski postopek dopolniti z možnostjo dekategorizacije in rekategorizacije otrok, pa ima prav gotovo svoje korenine tudi v posebni percepciji kategorizacijskega postopka, ki je skladna s sodobnimi pogledi na vlogo di-

agnostičnih poročil pri različnih oblikah obravnave. Za to percepcijo je značilno, da vidi v kategorizacijskem izvidu trajen dokument, ki ga lahko spremembi ali ovrže samo nek drug njemu sličen dokument, ki ga mora sestaviti enakovredna komisija. Seveda takšno pojmovanje vodi do stališča, da pomeni kategorizacija bolj ali manj ugodno označitev prizadetosti otroka in morajo zato vsi ukrepi, ki ji sledijo, zlasti pa kasnejši izvidi, to označitev potrjevati ali pa ovreči, saj se le tako lahko izognemo občutkom krivde, ki bi nas lahko prevevali, če prvotnega mnenja ne bi podvrgli kontroli (in ga, če bi se izkazal kot neprimeren, tudi spremenili). Zato je potrebno kategorizirane otroke rekategorizirati, če se izkaže, da prvotno ugotovljena stopnja in vrsta prizadetosti ni več primerna, ali pa jih dekategorizirati, če je ugasnil osnovni vzrok njihove kategorizacije.

Pravgotovo takega pomena kategorizacijski izvid ne more ali vsaj ne bi smel imeti. Služi namreč lahko le kot napotnica za ukrepanje skrbstvenega organa v korist otroka, kot tisti strokovni vir, v katerem se napaja konkretna akcija v pomoč otroku, zato je po trajanju njegov pomen omejen samo do vključitve otroka v priporočeno (primerno) obliko usposabljanja. Kategorizacijski izvid nikakor ne more dati pečat prizadetemu otroku, saj bi s tem pritrdili zmotnemu mnenju, da je diagnoza vedno in v vsakem primeru trajna. Seveda pa velja, da je značaj nekoga diagnostičnega izvida (tudi kategorizacijskega) v načelu le relativen, da torej velja za konkretno situacijo in konkreten čas preiskave. Predvsem velja to za lažje, manj izrazite stopnje duševne prizadetosti, ki jih tudi lahko merimo le z indikatorji relativnega in deskriptivnega pomena (IQ), katerih konstantnost je relativno majhna. Zato s stališča diagnostike ni opravičljivo videti v kategorizacijskem izvidu dokument trajne vrednosti.

Po vsem tem lahko zaključimo, da gre pri zahtevah za dekategorizacijo in rekategorizacijo za nesporazum, ki je

nastal, ker se niso izvajala določila o ponovnih pregledih ki bi nedvomno lahko opravili vso tisto pozitivno vlogo kot jo pripisujejo rekategorizaciji in dekategorizaciji in ker se neupravičeno pripisuje kategorizacijskemu izvidu trajnostna vrednost. Izvrševanje ponovnih pregledov je najboljše zagotovilo, da se v kategorizacijski postopek vnese tisti dinamični pristop, ki ga terjajo sodobni principi dela z ljudmi.

Izrekanje in izvrševanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa

Franci Brinc

Ko je jugoslovanski zakonodajalec leta 1959 noveliral odredbe kazenskega zakonika in zakonika o kazenskem postopku, ki urejajo položaj mladoletnikov v našem kazenskem pravu, je v obsežnem registru vzgojnih ukrepov dobil še posebno pomembno mesto vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa. Ta ukrep in ukrep oddaje v disciplinski center sta predstavljala novost v sistemu vzgojnih ukrepov. Sprožila sta številne razprave o svojem bistvu in namenu ter o metodah njunega izvrševanja. Kljub dosedanji skoraj 11-letni praksi njune uporabe obstojajo še vedno številne nejasnosti in neenotnosti glede njune uporabe v sistemu kazenskih sankcij zoper mladoletnike in glede metod njunega izvrševanja. Tudi glede njune uspešnosti pri vzgoji mladoletnikov zasledimo različna mnenja, pogosto med seboj celo nasprotna.

V Sloveniji se je pričel uporabljati vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa že 1.2.1960 leta in sicer le poskusno v 7 večjih občinah, kjer je socialna služba bila sposobna prevzeti naloge, ki jih zahteva izvrševanje tega vzgojnega ukrepa. Splošno pa se je pričel uporabljati ta vzgojni ukrep na območju vse republike Slovenije s 1.1.1961 leta (1).

Kolikšen delež predstavlja vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa v celotnem številu izrečenih kazenskih sankcij zoper mladoletnike v obdobju od 1960 do 1968, nam prikazuje naslednja tabela:

(1) Zakon o začetku uporabljanja določb kazenskega zakonika o strožjem nadzorstvu po skrbstvenem organu - Ur.l. LRS št. 39/60.

Leto	Število izrečenih kazenskih sankcij	Vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa	
		število	%
1960	495	89	18,0
1961	500	190	38,0
1962	507	210	41,4
1963	592	234	39,5
1964	688	273	39,7
1965	866	360	41,6
1966	988	402	40,7
1967	1116	418	37,5
1968	982	339	34,5
Skupaj:	6734	2515	37,3

V razdobju od leta 1960 - 1968 so sodišča v Sloveniji izrekla kazenske sankcije skupno 6734 mladotnikom, od tega je bil vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa izrečen skupno 2515 mladotnikom, kar predstavlja 37,3 % vseh izrečenih kazenskih sankcij (2). Že vsa leta je strožje nadzorstvo skrbstvenega organa najbolj pogosto uporabljana kazenska sankcija zoper mladotnike. Zato že nekaj let trajajo poskusi, da se natančneje prouči ta vzgojni ukrep, predvsem pa njegova uspešnost. Tu bi lahko omenili analize sodišč in predvsem diplomske naloge študentov višje šole za socialne delavce. Vendar je doslej na znanstveni način proučil to vprašanje le Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, ki je opravil analizo vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa in uspešnost izvajanja tega ukrepa

(2) Če odštejemo od skupnega števila podatke za leto 1960, ker se je vzgojni ukrep izrekal le poskusno, dobimo rezultat 38,8 %.

v Sloveniji (3). Namen te raziskovalne naloge je bil po eni strani ugotoviti predpogoje za izvrševanje strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, da bi se po tem, na tej podlagi lahko izoblikovale čimbolj učinkovite oblike tretmana mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Po drugi strani pa je bila želja raziskovalcev oceniti uspešnost takega vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa kakor se ta izvaja v naši praksi.

Pri zasnovi raziskave so raziskovalci izhajali iz 4. osnovnih hipotez, ki se nanašajo na izrekanje in izvrševanje strožjega nadzorstva skrbstvenega organa. Tu omenjamo le del od hipotez in sicer 1. hipotezo "da je bil ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa izrečen tudi mladoletnikom, katerim glede na njihovo osebnostno strukturo ne bi mogel biti izrečen in je zato ukrep neuspešen" in 4. hipotezo "da metode dela svetovalcev za izvrševanje ukrepa strožjega nadzorstva v praksi še niso utrjene, niti dovolj izdelane".

Raziskava je ugotovila, da je bil izrečen adekvatni vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa le 91 od 158 v raziskavi opazovanih mladoletnikov, kar predstavlja le 57,5 %. To pomeni, da kriteriji za izrekanje vzgojnih ukrepov niso niti teoretično niti praktično izčističeni in da sodišča nimajo glede tega enotnih izhodišč.

Raziskava je nadalje ugotovila, da skoraj 1/3 vseh socialnih delavcev, ki so vodili strožje nadzorstvo skrbstvenega organa nima nobene dodatne izobrazbe za vodenje strožjega nadzorstva, da so šolani in nešolani svetovalci v

(3) Analiza je bila opravljena v letih 1966-1968. Povzetek raziskave, ki ga je pripravil dr. Bronislav Skaberne, je bil objavljen v Vestniku socialnega varstva št. 5-6/68. Celotna raziskava pa je izšla v Publikaciji št. 14, ki jo je izdal Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani leta 1969.

povprečju izredno slabo usposobljeni za ocenjevanje mladoletnikove osebnosti in njegovega vedenja in da so za specialno problematiko izvajanja strožjega nadzorstva nad delikventno mladino premalo dodatno usposobljeni in je vprašanje, če so jim povsem jasni cilji njihovega dela (4).

Na podlagi rezultatov omenjene raziskave so bile v Sloveniji (in tudi drugih republikah) že podvzete nekatere konkretne akcije. Tu omenjamo 4-dnevni seminar za socialne delavce, ki izvršujejo vzgojni ukrep strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, ki je bil v Šmarjeških toplicah v januarju 1969 leta ter tri bazenska posvetovanja sodnikov, socialnih delavcev in javnih tožilcev v mesecu maju 1969.

Vse dosedanje ugotovitve so enotne v tem, da so sodišča in skrbstveni organi na splošno premalo usposobljeni za ustrezno izrekanje in izvrševanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva. Zato bo treba v prihodnje posvečati več pozornosti strokovnemu izpopolnjevanju sodnikov in socialnih delavcev, saj je od teh največkrat v odločilni meri odvisno, ali bo izrečen ustrezen vzgojni ukrep in kakšen bo uspeh tega vzgojnega ukrepa.

(4) Ocena pomena posameznih ugotovitev raziskave bo predmet enega prihodnjih članov. Zato tu povzemamo iz raziskave le nekaj osnovnih ugotovitev brez naših komentarjev.

Zapiski v upravnem postopku

Teodor Stojšin

Višja šola za socialne delavce, Ljubljana

1. P o j e m. Zapisnik (protokol) je pismeni sestavek, s katerim upravni organ ugotovi potek in vsebino dejanj, ki so bila opravljena v upravnem postopku ter ustnih izjav, ki so bile dane v tem postopku. Osnovni namen zapisnika je v tem, da se pravno relevantna dejanja in izjave v postopku zapišejo (evidentirajo) in s tem ohranijo v spominu. To je vsekakor ena od pomembnih funkcij vsakega zapisnika. V okviru procesnega prava so nekateri spisi zelo pomembni, ker praviloma krepijo zakonitost in obenem oblikujejo nek red in strokovnost v postopku. Med take spise sodi tudi zapisnik.

Zapisnik se najpogosteje uporablja v okviru pravno urejenih postopkov, kot so: upravni, civilni in kazenski. Pogosto pa se uporablja tudi v drugih, izvenpravnih postopkih. Lahko torej rečemo, da se v vsakem urejenem strokovnem postopku morajo na ustrezen način evidentirati dejanja, izjave, dogodki, zapažanja in podobno. Vsebino in obliko protokola v izven pravnih postopkih je treba vedno uskladiti s smotri konkretne službe ter s pravili strokovnega postopka, ki ga ta služba uporablja.

2. V r s t e. V pravni teoriji nimamo povsem jasnih in trdnih kriterijev za razločevanje zapisnikov. Najprimernejši kriteriji so vsekakor procesna dejanja organov in strank. Primerna osnova za oblikovanje kriterijev so še vsebina zapisnika, pravni pomen zapisnika in včasih še faza postopka, v kateri zapisnik sestavimo.

Glede na vsebino procesnih dejanj razločujemo te-le vrste zapisnikov: razpravne zapisnike, zapisnike o ogledu

na kraju samem, zapisnike o posvetovanju in glasovanju, zapisnike o zaslišanju strank, prič in drugih udeležencev v postopku ter še nekatere druge.

Glede na vsebino pa jih je mogoče razvrstiti v dve skupini. V prvi so zapisniki o dejanjih, ki so bila opravljena v postopku, v drugi pa zapisniki o ustnih izjavah, ki so bile dane v postopku. Imamo končno tudi take zapisnike, zlasti v pravno neurejenih postopkih, ki jih je težko vključiti v neko vrsto.

Razpravni zapisnik se piše na ustni obravnavi. Njegova funkcija je v tem, da se evidentirajo pomembnejše izjave strank in drugih udeležencev v postopku ter podatki o poteku in vsebini opravljenih dejanj. Predpogoj za vodenje takega zapisnika je udeležba v postopku večjega števila oseb. To sta v prvi vrsti vsaj dve stranki z nasprotujočimi si zahtevki ter še priče, izvedenci in drugi udeleženci. Vsebina razpravnega zapisnika je oprta predvsem na trditve, ugovore, priznanja, zanikanja, razlage dejstev in podobno. Vse navedene oblike izjav so naslovljene na osebo, ki vodi obravnavo (razpravo) s ciljem, da vzbudijo njeno prepričanje o resničnosti trditvev in razlag. Hkrati so naslovljene še na nasprotno stranko, tokrat s ciljem, da se razvrednotijo nasprotnikove trditve in razlage. Dialogi med strankami so napad in obramba, vsaka pa si prizadeva prepričati ostale o pravilnosti svojih rezoniranj.

V zapisniku o ogledu na kraju samem se opiše in pojasni neko stanje. Ogled omogoča uradni osebi (sodniku, izvedencu) neposredno čutno zaznavanje telesnih lastnosti ljudi in stvari. Najpogosteje je potrebno zaznati (vsaj v upravni praksi) lastnosti stvari in sicer z vidom. Mogoče pa je "ogled" izvesti tudi z ostalimi čutili (sluhom, okusom, vonjem itd.). Cilj ogleda je v tem, da se ugotovijo določene lastnosti stvari, zlasti vrednost v denarju, položaj, oblika, velikost, število, obseg in sicer na kraju, kjer so (npr. stanovanje, stavba, zemljišče,

kraj prometne nesreče itd.). Neposredna zapažanja se evidentirajo v zapisnik. Bistvena vsebina takega zapisnika so opisi in ugotovitve uradne osebe. Stranka je lahko navzoča pri ogledu, ne more pa bistveno vplivati na vsebino zapisnika.

Zapisnik o posvetovanju in glasovanju se sestavi, kadar odloča v postopku kolegialni organ (senat, svet, odbor, komisija). Člani kolegialnega organa najprej razpravljajo na seji o zadevi, ki je predmet postopka ter o možnih rešitvah te zadeve. Take razprave so praviloma umirjene, ker člani kolegialnega organa niso neposredno prizadeti na izidu postopka. Razprave so oprte na določena dejstva, kriterije in pravila stroke. Zaradi tega se odvija celotna razprava v obliki posvetovanja. Med posvetovanjem se že izoblikujejo enotna ali večinska stališča o možnih rešitvah zadeve. Na koncu se predloži konkretna rešitev, o kateri se odloči z glasovanjem. Sprejet je tisti predlog, za katerega glasujejo vsi ali večina od navzočih članov kolegialnega organa. Morebitna ločena mnenja se evidentirajo, če odločitev ni bila sprejeta soglasno. Potek in vsebina posvetovanja se ne evidentira. Bistvena vsebina takega zapisnika je torej odločitev. Stranka ne more biti navzoča pri posvetovanju in glasovanju, ne more vplivati na sprejeto odločitev in nima pravice vpogleda v zapisnik.

Zapisniki o zaslišanju stranke, priče, izvedenca ali drugih udeležencev v postopku, so tako imenovani zapisniki o ustnih izjavah. Pojma zaslišanje in ustna izjava nista povsem identična, vendar gre v obeh primerih za neko izjavo. Zapisnikov o ustnih izjavah je v praksi največ.

Beseda "zaslišanje" lahko vzbudi pri nepoučenih pomisleke, če se pod tem pojmom misli na situacijo, v kateri je zaslišani v podrejenem in neugodnem položaju v odnosu na tistega, ki vodi zaslišanje. Tako pojmovanje zaslišanja v okviru upravnega postopka bi bilo docela zgrešeno. Neka

vrsta odnosov sicer obstoji že pri vsakem razgovoru in še zlasti pri usmerjenem. Tudi zdravnik "zaslišuje" bolnika, ko ga vpraša, kdaj in kako je prišlo do poškodbe ali bolezni. Do nekaterih oblik podrejenosti in nadrejenosti pride pri vsakem uradnem ali strokovnem razgovoru dveh oseb, ki nimata isto znanje, pooblastilo, položaj in podobno. O tem se vsekakor da razpravljati, ne bi pa o tem razglabljali v tem sestavku. Zaslišanje stranke ima v upravnem postopku drugačno vsebino in vrednost, kot v nekaterih drugih pravno urejenih postopkih. Predvsem gre tu za pravico stranke, da v predpisani in uradni obliki uveljavlja in varuje svoje pravice in pravne koristi. Zaslišanje in druga dejanja ji omogočajo, da spremlja postopek, da vpliva na odločitev (ker navaja tista dejstva, ki so ji v prid), da se brani in podobno. Uradna oseba mora dati stranki možnost, da se izjasni (da je zaslišana) o vseh dejstvih in okoliščinah, ki so pomembna za odločitev. Ni pa stranka dolžna iskoristiti pravice, ki jih ima v postopku.

Ustne izjave v okviru zaslišanja se zapišejo v predpisani obliki in tak spis imenujemo zapisnik o izjavi. Bistvena vsebina takega zapisnika so opisi dejstev in okoliščin, ki so pomembni za odločitev o zadevi, utemeljitev zahtevka ali predloga, razne trditve, spodbijanja navedb nasprotne stranke in podobno. Izjave so torej vedno oprte na neko znanje, ki ga imajo stranke in drugi udeleženci v postopku o zadevi in dogodkih iz preteklosti, ki so z zadevo kakorkoli povezani.

Stranke so pogosto najbolj poučene tudi o spornih dejstvih in bi mogle s svojim znanjem največ prispevati, da se ugotovi materialna resnica. Toda vrednost takih izjav, če jih tretiramo kot dokazilo, je v teoriji najbolj nezanesljiv spoznavni vir, ker so stranke prizadete na izidu postopka. Prizadetost se kaže v tem, da včasih želijo pridobiti pravice, ki jim ne gredo po zakonu ali pa se skušajo izogniti obveznostim.

3. Z a p i s n i k p o Z U P. V zakonu o splošnem upravnem postopku niso opredeljene vse omenjene vrste zapisnikov. Navedeno je le, kdaj se mora sestaviti in kdaj se praviloma ne sestavi. Primeri, ko je upravni organ dolžan sestaviti zapisnik, so naslednji:

- o ustni obravnavi ali o kakšnem drugem važnejšem dejanju v postopku (čl. 74);
- o važnejših ustnih izjavah strank ali drugih oseb v postopku (čl. 74);
- o posvetovanju in glasovanju, kadar odloča v upravnem postopku kolegialni organ (čl. 79);
- o poravnavi dveh ali več strank z nasprotujočimi si zahtevki (čl. 134).

O manj pomembnih dejanjih in izjavah strank in drugih oseb, ki bistveno ne vplivajo na odločitev o zadevi, se praviloma ne piše zapisnik. V takih primerih se sestavi enostavnejši spis, ki se imenuje uradni zaznamek.

4. S e s t a v i n e z a p i s n i k a. V pravno urejenih postopkih praviloma ni togih in natančnih določil o sestavinah in vsebini zapisnika. Taka določila bi sicer pomenotila vse istovrstne zapisnike, vendar bi istočasno utegnulo priti tudi do nekaterih težav. Predvsem bi morali imeti obsežna določila o vsaki vrsti zapisnika, kar ni racionalno, omejena pa bi bila še kreativnost samih organov. Druga skrajnost pa bi bila, če o zapisnikih ne bi imeli nikakšnih določil. V tem primeru bi delal "vsak po svoje", taka praksa pa bi nedvomno peljala k nekemu neredu in spontanim rešitvam, ki največkrat nimajo neke posebne vrednosti.

Po ZUP je predpisana neka srednja pot. Vsak zapisnik mora vsebovati naslednje splošne podatke (čl. 75): ime organa, ki opravlja dejanje; kraj, dan in uro dejanja; zadevo, v kateri se dejanje opravlja ter imena uradnih oseb, navzočih strank in njihovih zastopnikov ali po-

oblaščenec. Drugih sestavin zakon ne omenja.

Ob upoštevanju teh podatkov ter teorije in prakse, je mogoče pri zapisniku razločevati tri sestavne dele: glavo, vsebino in konec (sklep).

a) **G l a v a**. Glava je uvodni del zapisnika. Vsebuje naslednje podatke: ime organa; kraj, dan in uro dejanja; kratko označbo (opredelitev) zadeve; imena uradnih oseb ter imena in potrebne generalije strank in njihovih zastopnikov ali pooblaščenec.

b) **V s e b i n a**. V tem delu zapisnika se navede potek in vsebina v postopku opravljenega dejanja in danih izjav. Dejanja se opišejo na kratko, vendar dovolj natančno. Navedejo se tudi listine, ki so bile uporabljene ter sklepi, ki so bili izdani med dejanjem.

Izjave, ki so pomembne za odločitev, se napišejo čim natančneje, če je treba pa tudi dobesedno. Nepomembne izjave smemo izpustiti (zaradi racionalnosti), vendar moramo v zapisniku prikazati bistveno vsebino celotne izjave. Ustna izjava se zapiše v obliki pripovedovanja v direktnem govoru, v prvi osebi ednine.

c) **K o n e c (s k l e p)**. Zapisnik se sklene, ko so opravljena vsa dejanja, oziroma, ko se zapiše izjava. Preden se zapisnik sklene, se prebere zaslišanim osebam. Te lahko dajo svoje pripombe, ki se na kratko zapišejo. Nato podpiše zapisnik tisti, ki je sodeloval pri dejanju, na koncu pa ga overi s podpisom še uradna oseba in morebitni zapisnikar. Stranko in druge udeležence v postopku ni mogoče prisiliti, da podpišejo zapisnik.

Pravilna sklenitev zapisnika je zelo pomembna. Če se opravi v skladu z zakonom, je tak zapisnik javna listina.

5. **V o d e n j e z a p i s n i k a**. Uradna oseba skrbi za pisanje zapisnika in obenem odloča, kaj se bo od da-

nih izjav zapisalo. Osebo, ki daje izjavo, je treba dostikrat usmerjati (praviloma z vprašanji) na to, da pojasni tista dejstva in okoliščine, ki so pomembne za rešitev zadeve. Izjave, ki z zadevo niso povezane, se praviloma izpuščajo ali skrčijo. Seveda, selekcija strankinih izjav po pomembnosti ali povezanosti z zadevo, o kateri se odloča, ni povsem enostavno opravilo. Redukcija strankine izjave, kadar je pač potrebna, mora biti korektna in strokovna. Zlasti ne sme vplivati negativno na pravice in koristi izjavitelja. Izjave ne kaže prekomerno olepšavati s popravljanjem posameznih besed ali izrazov, ker zapisnik, kot je rečeno, mora dati bistveno vsebino ustne izjave. Moramo pa skupaj z izjaviteljem primerno formulirati tiste misli, ki niso bile dovolj razumljive. Osebi, ki se dobro in razumljivo izraža, je mogoče dovoliti, da sama narekuje v zapisnik, kar je sicer v pristojnosti uradne osebe.

Zapisnik se mora pisati v redu; nič se ne sme izbrisati, kar je prečrtano pa mora ostati čitljivo. V že podpisanim zapisniku se ne sme nič dodati in ne spremeniti.

Metode protokoliranja niso strogo določene. Pravno urejeni postopniki dopuščajo uporabo več metod. Organu oziroma sodišču je prepuščeno, da izbere tisto metodo, ki je glede na procesno dejanje najbolj primerna in smotrna. V pravni teoriji poznamo zlasti simultani zapisnik in resume zapisnik. Simultani zapisnik se sestavlja sproti tako, da se zapišejo vsa dejanja in izjave zaporedoma, ob koncu obravnave ali zaslišanja pa je gotov, da se lahko prebere in podpiše. Ta metoda protokoliranja je primerna za večje obravnave, zlasti na sodišču. Resume zapisnik se sestavi tako, da tisti, ki je odgovoren za zapisnik, povzame bistveno vsebino dejanja ali izjave in to narekuje v zapisnik. Poznamo dve varianti resume zapisnika. Prva je totalni resume zapisnik, ki se sestavi (povzame bistvena vsebina) pred koncem obravnave ali zaslišanja. Druga je sukcesivni resume zapisnik, ki obsega zaporedoma le posamezne dele obravnave ali izjave in se približuje simultanem zapisniku.

V upravnem postopku se piše zapisnik sproti, med opravljanjem dejanja (čl. 75). Iz te določbe vidimo, da se ZUP opira na pravila simultane pisanja zapisnika in tudi na pravila resume zapisnika. Naknadni zapisnik, ki bi se sestavil po uradnem dejanju (naslednji dan), ali po zaslišanju (naslednji dan in brez navzočnosti stranke) pa v pravno urejenih postopkih ni dopusten. Povzetek razgovora, ki ga sestavi socialni delavec po pravilih strokovnega socialnega dela; je v bistvu naknadni zapisnik. Po teh pravilih je seveda dovoljena in tudi potrebna naknadna rekapitulacija poteka in vsebina razgovora. Vendar gre v tem primeru za spis, ki se bistveno razlikuje od uradnega zapisnika. Razlika je zlasti v tem, da naknadni povzetek razgovora ni javna listina.

6. P r a v n i p o m e n z a p i s n i k a. Zapisnik, ki je sestavljen v skladu z zakonom, je javna listina. To pomeni, da je zapisnik dokaz o poteku in vsebini dejanja postopka in danih izjav, razen o tistih delih zapisnika, h katerim je zaslišanec dal pripombo, da niso pravilno sestavljeni. V praksi skrbstvenih organov imamo najpogosteje opravka z zapisniki o izjavah. Pripomniti je treba, da je zapisnik le uradni dokaz o dani ustni izjavi, ni pa s tem rečeno, da je taka izjava tudi resnična. Resničnost izjave, kot vsakega drugega dokazila, se presoja po drugih pravilih. Po ZUP je dovoljeno dokazovati nepravilnosti zapisnika. Breme takšnega dokazovanja zadeva tistega, ki osporava resničnost potrjenih dejstev ali pravilno sestavo zapisnika. In to breme ni lahko.

7. P r i m e r i z a p i s n i k o v p o ZUP.

SKUPŠČINA OBČINE

Oddelek za družbene službe

.....

Številka: ...

Datum:.....

Z A P I S N I K

sestavljjen pri oddelku za družbene službe skupščine občine, dne ob ... uri, v upravni zadevi mladoletnega - oddaja v rejo.

PRISOTNI:

1. Uradna oseba:
2. Zapisnikar:
3. Stranka:

Zglasi se vabljena, roj.
v, samska, po poklicu, sedaj brez zaposlitve, stalno prebivajoča v, ul. štev., zakonita zastopnica mladoletnega ter

i z j a v i:

Sina sem izročila v varstvo in oskrbo svoji materi že v mesecu septembru 1.1970. Od takrat pa do danes ji nisem mogla itd. (napiše se celotna izjava).

Zapisnik sem prebrala in nanj nimam pripomb.

.....
(podpis uradne osebe)

.....
(podpis stranke)

SKUPŠČINA OBČINE
Oddelek za družbene službe

.....

Številka:

Datum:

Z A P I S N I K

sestavljjen pri oddelku za družbene službe skupščine občine, dne ob ... uri, v upravni zadevi- družbeno denarna pomoč.

PRISOTNI:

1. Uradna oseba:

2. Stranka:

Zglasi se neavbljeni, roj.
v, poročen, brez otrok, upokojenec,
stalno prebivajoč v, ul.
št., ter

i z j a v i

Prosim, da mi dodelite družbeno denarno pomoč v znesku 400 din itd. (napiše se izjava stranke), na koncu se še pristavi

Zapisnik sem prebral in nanj nimam pripomb.

.....
(podpis uradne osebe)

.....
(podpis stranke)

SKUPŠČINA OBČINE
Oddelek za družbene službe

.....

Številka:

Datum:

ZAPISNIK O POSVETOVANJU IN GLASOVANJU

sestavljen na 5. seji komisije za dodeljevanje družbeno denarne pomoči pri oddelku, dne, v zadevi

PRISOTNI:

1., pred. komisije
2., član komisije
3., član komisije
4., zapisnikar

Po končanem posvetovanju se je prešlo h glasovanju in je bila soglasno (ali: z večino glasov) sprejeta

O D L O Č B A

Literatura:

1. Dr. Jože JUHART: Civilno procesno pravo FLR Jugoslavije, Ljubljana, 1961
2. Dr. Ivo KRBK: Pravo jugoslovanske javne uprave, Zagreb, 1962

3. V. ANDROJNA, M. ŽALIK : Splošni upravni postopek
in upravni spor, Ljubljana, 1968
4. Glavne značilnosti splošnega upravnega postopka,
Ljubljana, 1957
5. Zakon o splošnem upravnem postopku, Uradni list
SFRJ, št. 18/65 in 24/65
6. Zakon o pravnem postopku s pojasnili, Ljubljana
1963.

Vesti

STALIŠČA DELOVNE SKUPINE ZA IZDELAVO KONCEPTA VESTNIKA SOCIALNEGA VARSTVA

Na pobudo Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo in Višje šole za socialne delavce v Ljubljani, je bila sestavljena delovna skupina, ki naj bi proučila položaj, v katerega je zašel Vestnik socialnega varstva in izdelala določnejši koncept Vestnika.

Skupino so sestavljali:

- Tone BREJC
- Blaž MESEC
- Danica VOGRINEC
- Ela ŽUPANČIČ
- Pavel PEČAR in
- Majda KRAMAR.

V tem poročilu podajamo le končne ugotovitve in predloge, ki so se izoblikovali med razpravami v delovni skupini.

I. Izhodišča

Ugotoviti moramo, da v Sloveniji v nasprotju s siceršnjo razvitostjo in strokovno zasedenostjo na področju socialnega varstva zaostajamo za drugimi republikami prav, kar se tiče strokovne publicistike. Socialni delavci in drugi delavci na področju socialnega varstva, sicer objavljajo svoje prispevke v različnih publikacijah, vendar nobena teh publikacij po svojem značaju ne ustreza povsem našemu strokovnemu področju. Predvsem se čuti pomanjkanje strokovnega glasila kot sta npr. v sosednjih republikah Socijalni rad, ki ga izdajata

Društvo socialnih radnika SR Hrvatske in Udruženje socialnih radnika BiH ali Socijalni radnik, ki ga izdaja Srbsko društvo socialnih delavcev, ali podobnega strokovnega glasila, ki bi bilo sredstvo za čimširšo izmenjavo strokovnih informacij.

Pri koncipiranju dosedanjega Vestnika socialnega varstva, je bila sicer prisotna ta težnja, bil pa je v praktični realizaciji bolj informativni bilten republiškega sekretariata kot strokovno glasilo vseh delavcev na področju socialnega varstva. Da Vestnik ni opravljal svoje funkcije tako kot bi bilo zaželeno, je gotova tudi posledica skromnih finančnih in z njimi povezanih organizacijskih in kadrovskih možnosti. Vendar menimo, da je osnovna pomanjkljivost odsotnost trdne koncepcije o značaju in funkciji lista in doslednega uresničevanja te funkcije od številke do številke. Zato si je delovna skupina zadala kot prvo nalogo, da razjasni funkcijo in iz nje izhajajočo optimalno strukturo lista. Cilji, ki jih navajamo so dolgoročni. To pomeni, da jih je možno uresničiti le postopoma, da pa jih moramo imeti pred očmi, ko bomo reševali sprotne finančna in organizacijska vprašanja.

2. Funkcije glasila:

Vestnik je trenutno edino glasilo na področju SRS, ki je namenjeno predvsem delavcem na področju socialnega varstva, in ki bi torej moralo opravljati funkcijo njihovega strokovnega časopisa. To pomeni, da bi moralo to glasilo biti sredstvo za objavljanje teoretičnih razmišljanj s področja stroke, za objavljanje rezultatov empiričnih raziskav in za izmenjavo praktičnih izkušenj delavcev tega področja. Glasilo bi moralo biti časopis, kjer bi se soočala različna mnenja z različnih predelov, strokovnih področij in hierhičnih nivojev.

Glasilo naj bi omogočalo in razvijalo strokovno komuniciranje med delavci, zaposlenimi na področju socialnega varstva tj.:

- komuniciranje med delavci različnih strok in profilov,
- med delavci iz različnih predelov Slovenije,
- komuniciranje s strokovnjaki iz drugih republik in dežel,
- med delavci na različnih hierarhičnih nivojih,
- med institucijami na tem področju.

Glasilo naj ne bi bilo le transmisija te ali one institucije ali majhnega števila institucij ali posameznikov, naj ne bi omogočalo le navzdol usmerjenih komunikacij ampak naj bi omogočalo in gojilo komuniciranje v vseh smereh.

Glasilo bi moralo zrcaliti raven teoretične misli, podprte z empiričnimi raziskavami in raven praktične veščine na področju socialnega varstva v republici. Moralo bi biti eden od pomembnih mostov med strokovnimi delavci na področju naše republike in delavci podrobnih strok drugod po svetu. Tako glasilo bi prispevalo k:

- integraciji delovnih prizadevanj in družbene akcije na področju stroke,
- razvijanju kulture medsebojnega strokovnega občevanja,
- razvijanju kulture razmišljanja o strokovnih problemih,
- k razvijanju empiričnega raziskovanja,
- povezovanju naših strokovnjakov s tujimi

in z vsem tem k splošnemu dvigu strokovnosti dela na področju socialnega varstva.

3. Naslov glasila

Dosedanje glasilo daje že v svojem naslovu (Vestnik socialnega varstva) vedeti, da mu gre zgolj ali predvsem za obveščanje, da je torej neke vrste informativni bilten.

Iz spredaj razloženega koncepta lista, naj ne bi bila funkcija tega glasila zgolj obveščanje ampak naj bi omogočalo tudi izmenjavo mnenj itd. Prav tako iz dosedanjega naslova ni razvidno, da gre za strokovno glasilo. Delovna skupina je mnenja, da bi se zato lahko glasilo preimenovalo.

Skupina ni oblikovala dokončnega predloga naslova. Nekateri od predlaganih naslovov so bili: Socialno delo, Socialno delo danes, Socialno varstvo, Socialna dejavnost, Socialna misel ipd. Vendar se je skupina zedinila, naj bi podnaslov glasila bil "strokovno glasilo (ali: revija) delavcev na področju socialnega varstva SRS".

4. Struktura glasila:

Glasilo naj bi bilo sestavljeno iz nekaterih stalnih rubrik. Pričujočega predloga rubrik ne gre smatrati za dokončnega. Prav tako je jasno, da se lahko nazivi posameznih rubrik spremenijo. Delovna skupina želi le, da bi bila iz pričujoče koncepcije strukture lista razvidna osnovna težnja sestavljalcev koncepta.

1. Članki in poročila:

V tej rubriki naj bi bili vsebinsko najtehtnejši prispevki vsake številke. V njej naj bi bili objavljeni

- članki o osnovnih konceptih socialne politike,
- članki iz teorije socialnega dela in mejnih ved, iz katerih socialno delo črpa svoje pojme in postopke,
- poročila o empiričnih raziskavah na področju socialnega varstva in socialne politike,
- analize socialnih pojavov in socialne problematike,
- članki, ki na poglobljen način obravnavajo metodiko

socialnega dela in metodologijo raziskovanja na področju socialnega dela,

- članki, ki obravnavajo sistemska in organizacijska vprašanja na področju socialnega varstva,
- drugi članki, ki so na ustreznem strokovnem nivoju.

2. Iz tuje strokovne publicistike (morda tudi: "PREVEDENI članek). V tej rubriki bi objavili prevod pomembnejšega ali zanimivejšega članka kakega tujega avtorja ali kakega avtorja iz druge republike, v izjemnem primeru pa tudi ponatis članka, iz kake druge naše publikacije. Članek naj bi vsebinsko in po nivoju ustrezal oznakam iz tč. 1.

3. Iz prakse za prakso

V tej rubriki bi praktiki poročali o posebno zanimivih ali originalnih rešitvah praktičnih problemov, ali pa opozarjali na praktične probleme z namenom, da bi druge spodbudili k razmišljanju o ustreznih rešitvah. Sem bi sodili tudi zapisi o zanimivih primerih in problemih pri praktični aplikaciji posameznih metod socialnega dela.

4. Iz zakonodaje:

V tej rubriki naj bi objavili predvsem komentarje zakonov ter tolmačenja praktičnih primerov aplikacije posameznih zakonskih aktov in obveščali o novostih na tem področju.

5. Povzetki iz domače in tuje strokovne literature

Tu bi objavljali kratke povzetke člankov s področja socialnega dela in sorodnih področij iz domačih in tujih revij in drugih publikacij, povzetke analiz, ki jih posamezne institucije opravljajo na svojem področju in ki niso objavljene v drugi obliki (npr. in-

terne analize) ter povzetke zanimivejših diplomskih nalog študentov VŠSD.

6. Knjižne ocene (lahko tudi: "Nove knjige"):

V tej rubriki bi objavljali poročila o novih knjigah s področja socialnega dela in mejnih področij ter recenzije pomembnejših del.

7. Vesti iz naših služb:

V tej rubriki bi bile objavljene krajše informacije o delu društev socialnih delavcev in o delu institucij ali skupin na področju socialnega varstva, predvsem vesti o strokovnih posvetovanjih, konferencah itd pa tudi krajša poročila študijskih potovanj, obiskov, ogledov itd.

8. Nove knjige iz naših knjižnic:

V tej rubriki bi redno objavljali sezname novih knjig, knjižnice VŠSD, Sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo, sociološke knjižnice z bibliografskimi podatki. V isti ali drugi rubriki bi objavljali sproti sezname diplomskih nalog na VŠSD.

5. Pogostost izhajanja

Delovna skupina meni, da obstajajo pogoji, da bi Vestnik z novim konceptom izhajal 6 x letno tj. vsaka dva meseca. Če tudi tega ne bi bilo mogoče realizirati, je potrebno izdati vsaj štiri številke letno (trimesečno). Običajna številka bi bila vsebinsko raznolika (članki in drugi prispevki o različnih problemih), enkrat na leto, po potrebi pa tudi večkrat, pa bi izšla številka, posvečena enemu samemu problemskemu področju (npr. varstvo starih, socialnemu delu v šolstvu ipd.). Druga možnost je, da bi poleg šestih oziroma štirih rednih števil, občasno izšla izredna številka posvečena enemu samemu problemu.

6. Izdajatelj:

Delovna skupina je menila, da funkcija izdajatelja ne vključuje le družbene odgovornosti ampak, predvsem v začetnem obdobju izdavanja glasila, tudi precejšnjo finančno in organizacijsko odgovornost in udeležbo.

Zato je menila, naj kot izdajateljice nastopijo tiste institucije, ki so pripravljene in sposobne nositi ta bremena. To so po dosedanjih razpravah: Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, Višja šola za socialne delavce, Skupnost služb socialnega varstva in Skupnost socialnih zavodov. Če pa se pokaže, da je kaka druga ustanova ali skupina na področju socialnega varstva sposobna prevzeti del bremen, povezanih z izdajanjem lista, ne bi smelo biti ovir, da tudi ta ustanova nastopa kot izdajatelj.

7. Uredništvo:

Gornji predlog za ureditev izdavanja pa ne prejudicira sestave uredniškega odbora. Le to naj bi bilo sestavljeno iz delavcev s področja socialnega varstva, ne glede, v kateri instituciji so zaposleni. Pri sestavi uredništva naj bi izhajali iz cilja zagotoviti glasilu ustrezno vsebinsko podobo, zato naj bi uredništvo ne bilo sestavljeno po predstavniškem načelu, temveč po načelu funkcionalnosti, tj. iz članov, ki bodo pripravljene in sposobni prevzeti uredništvo posameznih rubrik glasila. Vendar naj bi pri izboru članov upoštevali čim širši krog sodelavcev na področju socialnega varstva, tako tistih, ki delajo v obeh institucijah izdajateljicah, kot onih, ki delajo v drugih institucijah. Delovna skupina predlaga, naj bi prizadete institucije posredovale svoje predloge za člane uredništva glede na spredaj navedeno vsebinsko koncepcijo lista. Predlagamo tudi, naj bi uredništvo ne štelo preveč članov (cca 5), da bi bilo delo dovolj ekspeditivno pa tudi glede na skromno finančno zaledje. Prav tako predlaga skupina, naj bi bilo de-

lo uredništva fleksibilno, sestanki javni, tako da bi na primer sčasoma iz stalnih sodelavcev lista formirali nekakšno širšo redakcijo, ki bi skupno uredila nekatere pomembnejše številke ali sodelovala pri akcijah, ki bi jih pobudilo uredništvo.

8. Finansiranje:

Delovna skupina ni razpolagala s točnejšimi podatki o dosedanjih stroških izdajanja Vestnika socialnega varstva. Vendar meni na osnovi ocen, da bi bilo možno zagotoviti nadaljevanje izdajanja lista, morda v začetku v skromnejšem obsegu. Glasilo naj bi se v začetku še vedno financiralo pretežno iz sredstev sekretariata, delno pa iz sredstev Višje šole za socialne delavce (vsaj v obliki nekaterih tehničnih uslug).

Delovna skupina je bila mnenja, naj bi vsekakor skušali realizirati načelo, da se pisмени prispevki, objavljeni v Vestniku honorirajo po obstoječih tarifah; da se - dalje - vsaj delno honorira glavnega urednika, in da se povrnejo stroški članom uredništva (potnine itd.). Stremeti pa je treba, da se financiranje Vestnika sčasoma uredi tako, da bi lahko polno honoriral delo vseh sodelavcev.

9. Perspektiva:

Delovna skupina meni, naj bi Socialno varstvo sčasoma preraslo v strokovno revijo, ki bi se lahko merila s podobnimi revijami pri nas in v svetu. Prizadevati si je treba, da bi čimprej omogočili preko te revije komuniciranje s stroko v drugih deželah.

Delovna skupina tudi meni, da vsebinske in oblikovne spremembe lista v sedanjih pogojih na našem strokovnem področju ni mogoče doseči čez noč, zato predlaga, naj

list letos izhaja še pod starim naslovom, novo uredništvo pa naj si prizadeva od številke do številke dosledneje uveljaviti novo koncepcijo.

Za delovno skupino
B.Mesec

KONGRES SOCIALNIH DELAVCEV JUGOSLAVIJE

V Sarajevu je bil 14. in 15. maja 1971 ustanovni kongres Zveze društev socialnih delavcev Jugoslavije, ki so ga sklicala združenja in društva socialnih delavcev vseh republik in pokrajin. Glavna tema je bila "Vloga in mesto socialnega in družbenega delavca, oziroma strokovnjakov vseh profilov na področju socialne politike v socialistični samoupravni družbi." Pokrovitelj kongresa je bil Veljko Milatović, predsednik Zvezne konference SZDL Jugoslavije.

Uvodno besedo je podala Nevenka Novaković, pomočnik predsednika Zveznega sveta za zdravstvo in socialno politiko, sledila pa sta referata dr. Dušana Lakićevića, direktorja Višje šole za socialne delavce v Beogradu o šolanju in strokovnem izpopolnjevanju socialnih delavcev ter dr. Marka Mladenovića, direktorja Inštituta za socialno politiko v Beogradu, ki je govoril o pomenu in vlogi znanosti v socialni politiki. Referatom je sledila živahna diskusija, ki se je nadaljevala še drugi dan kongresa.

Na statut, ki ga je predložil pripravljalni odbor kongresa, je bilo mnogo pripomb, zato ga kongres ni sprejel. Sklenjeno je bilo, da ga bo statutarna komisija ponovno predelala in ga v roku enega meseca predložila

v razpravo republiškim in pokrajinskim društvom. Šele nato ga bosta zvezni koordinacijski odbor in statutarna komisija sprejela.

Morda je med zaključki najpomembnejši ta, da je treba že v prihodnjem šolskem letu ustanoviti visoki šoli za socialno delo v Beogradu in Zagrebu, s čimer bo omogočen študij na drugi stopnji socialnim delavcem iz vse države.

V.M.

STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE ŠOLSKIH SOCIALNIH DELAVCEV

Novosti tudi v oblikah izpopolnjevanja

Na vseh področjih dejavnosti se socialnim delavcem dogaja, da naletijo na vrzeli v svojem znanju. V dveletnem študiju je nemogoče pridobiti vsa znanja, ki so kasneje pri delu neobhodno potrebna. Nedvomno je ustanovitev visoke šole za socialno delo v Sloveniji cilj, h kateremu je treba stremeti, dotlej pa iskati druge načine izpopolnjevanja in razširjanja strokovnega znanja.

Morda se potreba po dopolnilnem izobraževanju najbolj odraža pri socialnih delavcih, ki delajo v osnovnih in posebnih šolah, kjer jih je sedaj v Sloveniji zaposlenih že okrog 80. Socialni delavci osnovnih šol se skoraj povsod dokaj živahno združujejo v strokovne aktive, kjer sistematično spremljajo strokovno literaturo in izmenjavajo izkušnje. Kljub dejavnosti v okviru strokovnih združenj pa so ljubljanski šolski socialni delavci začutili potrebo po razširjanju in poglobljanju znanja ter so predlagali Višji šoli za socialne delavce, da bi jim pripravila sistematičen strokovni študij. Pripravili so tudi program študija po sledečih temah:

1. Študij primera
2. Teorija in praksa socialnega intervjuja
3. Trening v grupnem delu
4. Psihologija motenih otrok
5. Sociološki študij učencev
6. Instrumentarij
7. Teorija vzgoje

Po številnih razpravah o tem, kakšne oblike izobraževanja bi bila najbolj učinkovita, se je izoblikovalo mnenje, da se v same priprave za seminarje oziroma študij vključi nekaj socialnih delavcev, ki sami delajo na šolah. Ti bi prevzeli vloge vodij diskusijskih grup. Res, da na ta način predavatelj porabi precej časa za pravo vodij, vendar se zato kasneje na seminarju predavanja lahko skrčijo in se večina časa lahko posveti razpravi po skupinah.

Prvi tak seminar je bil posvečen študiju primera. Predavanjem po temah: "Struktura socialne težave", "Teoretični pojmi za analizo socialne težave" in "Principi dela s posameznikom" je vsakič sledila razprava o primeru, ki je bil vnaprej pripravljen in so ga vodje skupin predstavili udeležencem po grupah. Tako je vsaka skupina podrobno analizirala primer po prej podanih teoretičnih izhodiščih.

Seminarja se je udeležilo 60 socialnih delavcev, ki delajo na osnovnih šolah, vzgojnih zavodih in zavodih za usposabljanje. Ob zaključku so udeleženci pozitivno ocenili to obliko dela. Povzemam nekaj njihovih mnenj in predlogov:

1. Metoda dela je zelo primerna, ker sodelujejo vsi udeleženci. S takojšnjo diskusijo po predavanju je teoretični del osvetljen tudi s praktičnega vidika, kar zagotavlja boljšo osvojitvev gradiva;

2. Skupine in vodje naj bi ostale stalne;
3. Časovni razmaki med seminarji naj bodo čim krajši;
4. V bodoče naj bi vsi udeleženci dobili materiale vnaprej, da bi se lahko pripravili. Tako bi bila razprava še bolj bogata in razgibana. Primere naj bi odslej jemali iz šolske prakse.

Glede na dosedanje, sicer še skromne izkušnje, bi morda kazalo razmišljati o podobnih oblikah izpopolnjevanja tudi za socialne delavce z drugih področij dela.

Vida Milošević

SEMINAR ZA MENTORJE MLADINSKIH KLUBOV

Center mladinskih klubov pri Republiški konferenci ZMS je v mesecu marcu organiziral seminar za mentorje mladinskih klubov. Na seminarju so sodelovali tudi študentje višje šole za socialne delavce z namen, da se поблиže seznanijo z vlogo mladinskega kluba in zato, da se po končanem študiju aktivno vključijo v mladinski klub kot sodelavci ali mentorji.

Uvodne referate so pripravili predavatelj Stritih Bernard, predavatelj Mesec Blaž in prof. Skalar Vinko. Na seminarju, ki se ga je udeležilo 45 mentorjev iz 30 mladinskih klubov, so bile obravnavane teme s področja psihologije, sociologije, pedagogike in metodike dela. Največji poudarek v referatih in diskusiji je bil na metodičnih izhodiščih pri oblikovanju atmosfere in delovnih oblik v klubu. Ponovno je bila uveljavljena misel, da so klubi vzgojno izobraževalne oblike v najširšem smislu in da so tista oblika dela, ki v današnjih pogojih predstavlja najustreznejšo vendar premalo izkoriščeno obliko dela za

organizirano izrabljanje prostega časa. V sproščeni diskusiji o mentorjih so udeleženci seminarja zavzeli stališče, da lahko funkcijo mentorja opravlja z uspehom strokovno usposobljen kader, ki bo sposoben spremljati življenje v klubu in na podlagi zbranih informacij uveljaviti najustreznejšo vsebino in obliko dela.

Udeleženci seminarja so se zavzemali, naj ne bi mentor ponujal klubom vsebino, ki bi se mu slučajno zdela ustrežna, ampak naj bi predvsem ugotavljal zanimanja obiskovalcev, njihove aspiracije in na podlagi teh ugotovitev nastopal kot predlagatelj vsebine in oblike, ki bo zagotovila aktivno sodelovanje članov kluba. Najprimernejši izobrazbeni profili bi bili pedagogi, socialni delavci, psihologi, skratka tisti, ki jim profesionalna usposobljenost omogoča to stopnjo sodelovanja. Kot osebnost bi moral mentor imeti največjo mero tolerantnosti in vse sposobnosti komuniciranja.

Seminar je nedvomno uspel in potrdil misel oziroma potrebo po mentorski vlogi v mladinskih klubih, po strokovnosti dela, po izobraževanju sodelavcev v mladinskih klubih. Zato bo v jeseni organiziran podoben seminar, le, da se bo oblika dela še bolj približala grupni tehniki vodenja, ki je najučinkovitejša za obvladovanje dinamike in atmosfere v mladinskih klubih.

F. Hočevar

III. KOLOKVIJ O PROSTEM ČASU MLADIH

V organizaciji zagrebškega Centra za izvenšolsko vzgojo bo letos od 16. do 18. septembra v Baškem Polju pri Makarski, že tretjič po vrsti kolokvij o prostem času otrok in mladine. Prvo tako srečanje okrog 60 znanstvenikov različnih strok in družbenih delavcev iz vse Ju-

goslavije in tujine je bilo 1969. leta. Na njem so postavili soliden teoretičen temelj in opozorili na pomen prostega časa za razvoj mlade osebnosti. Prispevki za to srečanje so izšli tudi v knjigi. Lanski drugi kolokvij je bil posvečen praktičnim problemom organizacije in programiranja aktivnosti otrok in mladine v prostem času. Tema letošnjega pa je USTVARJALNOST MLADIH. Udeleženci nameravajo obravnavati naslednje teme: 1) 1) narava in vsebina ustvarjalnosti, 2) osnovne predpostavke razvoja ustvarjalnosti mladih, 3) možnosti razvoja mladih talentov, 4) ustvarjalnost mladih in prosti čas, 5) problemi organiziranja ustvarjalnih aktivnosti v prostem času otrok in mladine. Organiziranje prostega časa mladine je tudi izrednega pomena pri preprečevanju in zdravljenju različnih socialnih težav.

Že danes se mnogi delavci na področju socialnega varstva srečujejo z vprašanjem, kako organizirati prosti čas otrok in mladine, in s kakšnimi aktivnostmi ga izpolniti. Mnogi imajo pri tem že delovne in raziskovalne izkušnje. Kolokvij v Baškem Polju na Makarski rivieri je namenjen prav izmenjavi izkušenj in bogatitvi znanja na tem področju. Vsi, ki bi se ga želeli udeležiti, naj se za podrobnejše podatke obrnejo na Zvezo prijateljev mladine, Ljubljana, Miklošičeva, ali na Višjo šolo za socialne delavce, telefon: 316-370.

Blež Mesec

Poročila

SKRB ZA SLUŠNO PRIZADETE V MINNESOTI

V letu 1969 sem kot udeleženka Eclavelandskega mednarodnega programa za socialne delavce in mladinske vodiče (CIP) nekaj mesecev preživela v Minnesoti, severozapadni državi ZDA, z okoli štirimi milijoni prebivalcev. Imela sem možnost podrobno spoznati organizacijo pomoči slušno prizadetim osebam v tej državi.

Odkrivanje slušbe prizadetosti:

V zadnjem času so v ZDA zelo pozorni na zgodnje odkrivanje motenj sluha, saj so pred leti imeli epidemijo rdečk s strašnimi posledicami: samo v Minnesoti se je rodilo približno 300 slušno prizadetih in okrog 20 otrok z motnjami sluha in vida. Tako v številnih porodnišnicah testirajo sluh takoj po rojstvu in organizirajo številne preglede dojenčkov, da bi bile posledice prizadetosti čim manjše.

Za odkrivanje prizadetosti je zadolžen posebni oddelek pri ministrstvu za zdravstvo (Minn. Department of Health Hearing - Vision Conversation Program), ki tesno sodeluje z otroškimi vrtci, šolami, zdravstvenimi ustanovami in organizacijami pri odkrivanju primerov, diagnosticiranju in obravnavi prizadetih otrok. Strokovnjaki usposabljujejo prostovoljne sodelavce za sistematične grupne preglede predšolskih in šolskih otrok za ugotavljanje morebitne slušne ali vidne prizadetosti. Ti prostovoljni sodelavci otroke z motnjami dalje usmerjajo in jih vključujejo v primerno usposabljanje.

Dejavnosti za predšolske otroke:

V letu 1967 je v ZDA izšel zvezni zakon, ki zagotavlja rehabilitacijo vsem motenim otrokom in jo tudi finansira. Tako se je dejavnost tudi na področju usposabljanja slušno prizadetih v zadnjih letih zelo razvila. Ta zakon daje možnosti osnovnim šolam, da razvijajo predšolske programe za otroke z motnjami in prav tako otroškimi vrtcem, da te otroke vključujejo in jim nudijo specialno pomoč. Odkar velja ta zakon, so v Minnesoti vključili v usposabljanje 230 slušno prizadetih otrok v starosti od 4. mesecev do 5. leta. Ti otroci obiskujejo otroške vrtce skupaj z normalnimi otroki in imajo vsakodnevno govorno terapijo.

Državni program za slušno prizadete izvaja posebna organizacija "Crippled Children Services" pri MINN. ministrstvu za socialno varstvo. Vsem motenim otrokom zagotavljajo potrebno specialistično pomoč. Za slušno prizadete je poseben team, ki potuje po vsej državi ter redno enkrat mesečno obravnava vsakega otroka. Socialni delavec grupno dela s starši, jim svetuje kako naj ravnajo z otroki ter pomaga pri reševanju čustvenih, materialnih in drugih težav. Surdopedagog in logoped individualno delata z otroki, medicinska sestra pa jim svetuje glede nege in prehrane. Ta strokovna skupina vsakega obravnavanca tudi napoti v ustrezno ustanovo, kjer ima redno govorno terapijo in nato spremlja njegov razvoj.

Z usposabljanjem predšolskih slušno prizadetih otrok se ukvarjajo tudi zveze gluhih, ki so v vsaki občini. Organizirane so kot zasebne ustanove in izvajajo svojo dejavnost popolnoma samostojno. Imela sem možnost spoznati delo dveh takšnih organizacij v St. Paulu in Minneapolisu. Obe sistematično delata tudi že z dojenčki, ki jih tako imenovani mobilni surdopedagogi redno obiskujejo na domu ter zlasti intenzivno delajo z materami, da bi te same, kolikor je le mogoče, razvijale otrokov govor.

Tudi osnovne šole imajo posebne programe za predšolske prizadete otroke s svojega področja. V času počitnic delujejo tako imenovane poletne šole, ki jih pedagogi izkoristijo za ponavljanje med letom predelane snovi ter za korekcijo govora. Ponekod so slušno prizadeti (naglušni) otroci vključeni med normalne otroke, drugje pa so ločeni, na nekaterih šolah (n.pr. Whittier School v Minneapolisu) strokovnjaki delajo tudi s starši in matere učijo, kako naj ob opravljanju vsakodnevnega dela vzpodbujajo otroke h govoru.

Skoraj toliko, kolikor je programov, je tudi metod dela. Dokaj redki so zagovorniki izključno oralne metode, večina se poslužuje kombiniranih načinov.

Dejavnosti za slušno prizadete otroke so tako živahne pravzaprav le v večjih središčih, na podeželju so šolski odbori šele začeli razmišljati o potrebi po sistematični skrbi za te otroke.

Šolanje:

V Minnesoti je po predpisih za vključitev prizadetih otrok v primerno posebno šolo, odgovoren direktor lokalne osnovne šole. Le ta lahko motene otroke vključi v redno osnovno šolo ter jim zagotovi dodatno specialno pomoč, organizira posebne oddelke na svoji šoli ali pa otroke z vso potrebno dokumentacijo napoti v ustrezno posebno šolo. Tako je veliko število slušno prizadetih (zlasti naglušnih) vključenih v redne osnovne šole ali na posebne oddelke pri solah in sta v celi državi le dve šoli za gluhe.

Šola za gluhe v Faribaultu, je šola z internatom, ki jo nadzoruje in finansira država. V njej se na vseh stopnjah (otroški vrtec, osnovna in srednja šola) šola letno poprečno 300 učencev. Poleg izobraževanja imajo učenci v času šolanja velike možnosti za pridobivanje delovnih izkušenj v dobro opremljenih šolskih delavnicah.

Obiskala sem tudi majhno privatno šolo za gluhe otroke v Faribaultu (Roby Allen School for the Reaf). Sprejme lahko do 25 otrok v starosti od 3. do 17. leta. Vsi otroci obiskujejo redno osnovno šolo, tri specialne učiteljice pa se ukvarjajo z razvojem in korekcijo njihovega govora. Cilj njihovega dela je, da bi učence usposobili za normalno komuniciranje in življenje.

Poklicno usposabljanje in zaposlovanje:

Za poklicno usposabljanje invalidnih otrok vseh kategorij je v Minnesoti odgovoren oddelek za poklicno rehabilitacijo pri ministrstvu za šolstvo (DVR) ter ustrezne ustanove po občinah. Specializirani poklicni svetovalci sodelujejo s strokovnimi delavci in učenci višjih razredov šole za gluhe ter jih usmerjajo v poklice ali pa v nadaljnji študij. Po zaključku predzadnjega šolskega leta gredo vsi učenci na dvotedensko poskusno delo v rehabilitacijske centre, kjer skupina strokovnjakov preiskusi njihove praktične sposobnosti. Ob zaključku poskusnega dela strokovnjaki (poklicni svetovalci, ocenjevalci delovnih zmožnosti, psiholog in socialni delavec) usmerijo učence v poklice, za katere so sposobni.

Po zaključenem šolanju (šolska obveznost v ZDA traja do 17. leta) običajno gredo na nekaj tedensko usposabljanje - priučevanje v enega od rehabilitacijskih centrov, nakar se zaposlijo na ustreznem delovnem mestu, ki jim ga zagotovi poklicni svetovalci.

Večina deklet se odloči za kratke tečaje na administrativnih šolah ali pa se usposobijo za delo na kompjuterjih. Te tečaje obiskujejo skupaj s slišječimi študenti, po potrebi pa dobijo dodatno pomoč pri učenju.

Na Institutu za tehnične poklice (Technical Vocational Institute) v St. Paulu se je v letu 1969 začel izvajati poseben program za usposabljanje slušno prizadetih štu-

dentov za tehnične poklice. V času eno ali dvoletnega študija si lahko pridobijo 36 različnih poklicev. Študentje praktično delajo skupaj z ostalimi študenti in z njimi obiskujejo tudi predavanja, le, da imajo ob tem interpretatorja, ki jim predavanja posreduje v kretnjah. Specialni pedagogi jim nudijo tudi dodatno pomoč pri študiju.

Posebej nadarjeni študentje si lahko pridobe visoko izobrazbo v najrazličnejših strokah na Gaulladet Colegeu v Washingtonu, Iz Minnesote se jih za nadaljni študij odloča poprečno po 20 letno.

Pri pridobitvi strokovne izobrazbe se slušno prizadeti zaposlujejo na najrazličnejših delovnih mestih, zlasti pa v industriji na tekočem traku, za kar je potrebno le kratko priučevanje. Najdemo jih tudi v klasičnih poklicih za gluhe kot grafike, tiskarje, finomehanike isl.

Socialno delo in svetovanje:

Pri ministrstvu za socialno varstvo (Minnesota Department for Social Welfare) je poseben oddelek za pomoč gluhim - predvsem odraslim osebam s socialnimi delavci, ki znajo komunicirati s slušno prizadetimi. Ta oddelek je tudi posvetovalni organ raznim ustanovam, sodiščem in občinskim socialnim službam pri obravnavi slušno prizadetih.

V državi je še cela mreža zasebnih organizacij, ki se med drugim ukvarjajo tudi z različnimi oblikami dejavnosti za slušno prizadete, od rekreacijskih do terapevtskih. Tudi cerkve imajo posebne programe in obrede z interpretacijo za gluhe.

Mreža dejavnosti za slušno prizadete v Minnesoti je torej zelo široka. Slušno prizadetost v večini primerov odkrijejo zelo zgodaj in otroku omogočijo ustrezno us-

posabljanje. Kljub temu pa se lahko zgodi, da starši ali družinski zdravniki ne vedo, kam se lahko obrnejo po pomoč, ker so o teh možnostih premalo poučeni. Med vsemi številnimi organi in organizacijami za pomoč gluhih ni pravega sodelovanja, včasih je opaziti celo neko nasprotovanje. In tako se kljub vsem danim pogojem lahko zgodi in se dogaja, da slušno prizadeti otrok ostane doma vse do obveznega šolanja brez ustrezne strokovne pomoči.

Bolje in bolj enotno je organizirano poklicno usposabljanje in zaposlovanje slušno prizadetih, ker je zato odgovoren en sam, hierarhično organiziran državni organ.

Vida Milošević

POSVETOVANJE O IZVAJANJU STROŽJEGA NADZORSTVA

Skupnost občinskih služb socialnega varstva SR Slovenije je dne 6.3.1971 organizirala prvo posvetovanje, in sicer o izvajanju vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva za območje celotne Slovenije. Posvetovanja se je udeležilo 47 predstavnikov posameznih občin. Posamezno občino pa je zastopal izključno le socialni delavec, ki vzgojni ukrep strožjega nadzorstva izvaja.

Delo se je razvijalo v štirih skupinah po enotno zastavljenem načrtu. Namen tega prvega posvetovanja pa je bil predvsem izločiti osnovne probleme, ki zahtevajo na tem področju čim prejšnje akcije. Tako je, kakor smo lahko pričakovali, izbil še vedno kot najaktualnejši problem prevelika obremenitev socialnih delavcev po posameznih občinah. Predvsem pa se ta preobremenjenost odraža prav pri izvajanju vzgojnih ukrepov. Če želimo enkrat doseči kvaliteten premik na tem področju, moramo primarno ure-

diti delovne pogoje ljudi, ki na tem področju delajo.

Drugo pomembno vprašanje, ki smo ga obravnavali, je strokovnost izvajanja vzgojnih ukrepov. Razpravljali smo o kvaliteti poročil, ki jih skrbstveni organi pošiljajo sodiščem, o načrtih za izvajanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva, o izboljšavi metod dela z mladoletnikom, o obliki grupnega dela ter prostovoljnega dela na tem področju. Sprejeli smo nekaj sklepov, ki zajemajo konkretne akcije za izboljšavo sedanjega stanja. Podani so bili predlogi za seminarje in posvetovanja z že v naprej določenimi okvirnimi temami, poleg tega pa smo predvideli tudi službe, ki bi lahko in ki bodo morale dodati svoj delež za realizacijo teh nalog.

Posvetovanje je načelo tudi ponekod še vedno aktualen problem sodelovanja skrbstvenih organov s sodišči v mladoletniških zadevah. Enotno stališče udeležencev je bilo, da bodo morali biti sklepi tega posvetovanja in pa akcije, ki izhajajo iz tega posvetovanja, osnova za izboljšave in odstranitvev nekaterih nesporazumov med skrbstvenimi organi in sodišči.

Sklepe posvetovanja je že obravnavala Skupnost občinskih služb socialnega varstva SR Slovenije in so bili v celoti sprejeti. Upamo, da bomo ob realizaciji vseh teh sklepov lahko zabeležili občuten kvaliteten premik na področju izvajanja vzgojnih ukrepov.

D.O.

TEDEN STAREJŠIH OBČANOV

intenzivna oblika povečane družbene skrbi za stare

V občini Murska Sobota smo v novembru 1970 - po vzgledu Maribora - organizirali prvič "Teden starejših občanov". Takoj na začetku lahko z velikim zadovoljstvom ugotovimo, da je ta teden mobiliziral vse družbene činitelje, delovne organizacije in še posebej krajevne skupnosti, šole, lokalni tisk in druge tako, da je teden lepo uspel.

Da je teden dosegel zastavljeni cilj, gre predvsem za sluga dobro zastavljenemu programu, ki je bil zastavljen zelo natančno in s konkretnimi predlogi posameznim delovnim organizacijam, ki bi ga naj izvršile. Program je obsegal vrsto prireditev, sprejemov, obiskov in obdaritev starih ljudi. Vse to naj bi bil le uvod v kontinuirano skrb za ostarele in osamljene občane.

Vso dejavnost v tednu smo povezali z motom: "Današnja starost iz včerajšnje mladosti, današnja mladost za jutranjo starost", zato ni čudno, če je v celotni organizaciji in izvedbi programa pripadlo posebno mesto mlademu rodu.

Ker je bila to prva taka akcija, smo od vsega začetka pazili na to, da bo delo potekalo načrtno in da bo vsak del programa zagotovo realiziran in uspešen.

Celotno dejavnost tedna je usmerjal poseben "odbor za organizacijo tedna starejših občanov", v katerem so bili predstavniki SZDL, mladine, RK, zveze borcev, upokojenec, sindikata, zdravstvenih delavcev, društva prijate-

ljev mladine in drugih.

Pripravljalni odbor je izdelal okvirni program prireditvev in dejavnosti v "TEDNU STAREJŠIH OBČANOV" in s programom seznanil vse delovne organizacije. Z velikim veseljem smo lahko ugotovili, da so se delovne organizacije z vso resnostjo lotile teh nalog in v večini v okviru možnosti tudi programe izvedle.

Da bo program lahko služil tudi drugim za pristop k organizaciji naj navedem le v kratkem, kakšen je bil ta okvirni program.

- Določen datum tedna od 21. - 27. novembra 1970.
- Natisnjena bodo vsebinsko ustrezna gesla in razdeljena krajevnim skupnostim, da jih namestijo v svečanem tednu na ustreznih javnih mestih.
- V Murski Soboti bo centralna svečana akademija za začetek tedna, na katero povabimo tudi predstavnike iz krajevnih skupnosti.
- ZMS v Murski Soboti organizira razgovor v klubu mladih za starejše prosvetne in zdravstvene delavce, aktivni ZMS po vaseh pa sodelujejo na prireditvah zunaj po vaseh.
- Organizatorji "tedna starejših občanov" po vaseh so krajevne skupnosti in KO SZDL, ki pa k izvedbi programov pritegnejo še šole, predšolske vzgojno varstvene ustanove, razna društva in organizacije.
- V prazničnem tednu naj bodo mladinske ure v osnovnih in srednjih šolah posvečene temi starejših.

Vse šole naj bi po razredih v okviru vzgojnih smotrov in TSM posvetile posebno skrb odnosom in spoštovanju odraslih.

- Uprava kina naj bi v času tedna predvajala za starejše primeren film (brezplačno).
- KO SZDL in KS naj v sodelovanju z odbori za družbeno aktivnost žena organizirajo primerne prireditve in pogostitve za starejše občane na svojem območju.
- Delovnim organizacijam in vodstvom sindikalnih podjetij se pošlje vabilo, da se vključijo v praznovanje "tedna starejših občanov" za svoje delavce.
- Dijaki zdravstvene šole obiščejo dom počitka Rakičan in pripravijo zanje srečanje s programom.
- V časopisu "Pomurski vestnik" naj bi izhajali primerni članki zdravstvenih delavcev o tematiki skrbi za stare.

Lokalni "Radio" naj objavlja reportaže iz življenja starejših občanov.

- Mladina, pionirji, cicibani in podmladkarji RK naj bi obiskali starejše, manj pokretne občane, zaslužne družbene delavce in borce na domovih in jih pozdravili s šopkom cvetja.
- Društvo upokojencev naj organizira družabno srečanje upokojencev.

To je okvirni program nalog tega tedna. Posamezne organizacije so iz tega izdelale svoj program in ga skoro v vseh krajevnih skupnostih tudi izvedle.

To sem navedel le zato, da bi tudi drugim lahko služilo za pomoč, kajti ko smo po končanem tednu analizirali delo, smo lahko z zadovoljstvom ugotavljali za uspešno delo in dobre rezultate te akcije, saj so v posameznih krajih storili več, kot smo za prvo organizacijo pričakovali. To nam daje tudi sugestijo za bodoče delo. Pre-

pričani smo, da ima taka akcija izreden vzgojni pomen in da smo ta smoter v tem tednu tudi dosegli, zato tega dela ne bi kazalo opustiti.

Pri tem je še važno poudariti to, da smo šli v to akcijo z načelom prostovoljnega in brezplačnega sodelovanja in da nam je to tudi v celoti uspelo. Pripravljalni odbor ni porabil za to niti dinarja, pa čeprav je bilo po terenu porabljeno precej sredstev, ker so to krile vse delovne organizacije zunaj.

Po končanem tednu je svet za socialno varstvo analiziral uspeh te akcije in ugotovil, da je teden izredno lepo uspel v vsej občini in da so bili postavljeni smotri skrbi za starejše občane v tem tednu v celoti doseženi. Zato je poslal po končanem tednu tudi zahvalno pismo vsem organizacijam in posameznikom, ki so kakorkoli pomagali k uspešnosti tega tedna.

Teh besed nisem pisal zato, da bi hoteli kazati na svoje delo, pač pa zato, da bi tako akcijo popularizirali in da bi tako, kot smo mi, sledili Mariboru tudi drugi, saj lahko ta akcija rodi izredno lepe vzgojne in tudi druge rezultate v skrbi za starejše, zato jo je vredno organizirati.

Jože Žekš

Iz domačih in tujih virov

POKLICNI STATUS SOCIALNEGA DELAVCA IN NJEGOVA RADIKALNOST

1. Epstein, Careers, Professionalization, and Radicalism, Social Service Review, Vol. 44, 2. June 1970.

Socialni delavec v ZDA napreduje v delovni organizaciji v tipičnem primeru od delovnega mesta, kjer ima opraviti neposredno s strankami, do supervizorja, od tod do kakega administrativnega položaja, dokler ne doseže kakega vodilnega delovnega mesta v organizaciji. Kako vpliva to vzpenjanje po družbeni lestvici na stališča socialnega delavca do radikalnih družbenih sprememb? Razširjeno je mnenje, da so socialni delavci, ki imajo visok status v poklicu ali delovni organizaciji, bolj konservativni od tistih, ki imajo nižji status. To se razlaga na dva načina: (1) socialni delavci, ki so višje na družbeni lestvici imajo več možnosti in spodbud za sodelovanje v institucionalizirani politični akciji, istočasno pa več ovir za sodelovanje v neinstitutionaliziranih oblikah; (2) uspešno vzpenjanje po hierarhiji človeka korumpira ("postane debel, komoden in len"), sprejme družbeno-politični status quo in se ne angažira v boju za radikalne družbene spremembe. Ali to mnenje drži? Poštna anketa, ki se ji je odzvalo 65 % ali 899 socialnih delavcev v New Cityju in v kateri so morali respondenti odgovoriti ali odobravajo določene družbene akcije na področju socialnega varstva in stanovanjske politike, je pokazala, da je hipoteza le delno potrjena. Le za nekatere skupine socialnih delavcev velja, da so tem manj naklonjeni radikalnim družbenim spremembam, čim višji položaj imajo. Socialni delavci, ki so specializirani za delo s po-

sameznikom (casework) so bolj konservativni kot delavci, ki se ukvarjajo s skupinskim in skupnostnim delom. Vendar so razlike med temi tremi skupinami socialnih delavcev tem manjše, čim višji je njihov položaj. Ugotovili so tudi, da sta prav slednji dve skupini socialnih delavcev pod hudimi pritiski: kolegi pritiskajo nanje z radikalnim aktivizmom, delovne organizacije s konservativnostjo.

B.M.

SOCIALNO SKUPINSKO DELO Z DUŠEVNO NEZADOSTNO RAŽVITIMI OTROKI

H. Borenzweig, Social group work in the field of mental retardation: a review of the literature, Social Service Review, Vol. 44, 2. June 1970: 177-183.

Pregled literature o tem problemu je pokazal, da večina piše o splošno znanih stvareh: da se nerazvitim otrokom da pomagati, da jim veselje in radost pomenita isto kot normalnim otrokom, da skupinsko delo lahko prispeva k socializaciji teh otrok, da je treba retardiranim zagotoviti sodelovanje v življenju skupnosti itd. O treh pomembnih problemih na tem področju so zapisane naslednje misli. (1) O znanju, ki ga imajo socialni delavci o duševno nezadostno razvitih otrocih. Socialni delavci so nepoučeni o duševni nerazvitosti in njenih posledicah za otrokovo obnašanje, premalo vedo o tipologiji nerazvitih, nujno jih je poučiti o sposobnostih teh otrok, premalo vedo o načelih za sestavljanje skupin prizadetih otrok. Tako se zgodi, da so v isti skupini delinkventni nerazviti mladoletnik, mongoloid, otrok z možgansko lezijo, kapjo - skupno jim je le to, da so duševno nezadostno razviti. Socialni delavci naj bi razlikovali direktni tretman od indirektnega in se zavedali, da sami vplivajo lahko le posredno na posledice dru-

gega reda. Nujno jim je treba dati tipologijo različnih metod za doseganje ciljev z različnimi tipi nezadostno razvitih otrok. (2) O učinkovitosti male skupine pri spreminjanju obnašanja nezadostno razvitih otrok. Šele preveriti je treba ali je skupinsko delo sploh lahko učinkovito in v kakšnih primerih. Nekateri avtorji opozarjajo, da "skupine" duševno nerazvitih nimajo vrste značilnosti, ki so bistvene za skupino : člani zelo malo sodelujejo, nimajo skupnega cilja, komuniciranje se počasi razvije, posameznikova vloga v skupini je slabo definirana, ni sankcij, socialna kontrola je minimalna. Grupne dinamike skoraj ni in tako se zgubi bistvena vrednost skupine. Iz zagate nam pomaga Jenningsovo razlikovanje med "sociogrupo" in "psihogrupo". Prva je orientirana na rešitev objektivnega problema, v drugi pa so člani drug drugemu cilj in je družabnost osnovni namen skupine. Slednja oblika skupine naj bi bila značilna za duševno nerazvite otroke. Prisotnost drugih otrok spremeni posameznikovo obnašanje. Delo z malimi skupinami duševno nerazvitih otrok je torej verjetno koristno za njihovo stanje. (3) O področju skupinskega dela. Osnovni namen socialnega dela s skupinami duševno nerazvitih otrok naj bi bil izboljšati otrokovo družbeno funkcioniranje; v skupini naj bi se otrok naučil družabnega vedenja, da bi se lahko vključil v skupnost, ko pride iz ustanove.

B.M.

NAJ SPREMENIMO TUDI NASLOV
GLASILA ?

VESTNIK SOCIALNEGA VARSTVA ?

SOCIALNO VARSTVO ?

SOCIALNI DELAVEC ?

SOCIALNA POLITIKA ?

SOCIALNO DELO ?

SOCIALNO DELO DANES ?

SOCIALNA MISEL ?

?

PREDLAGAJTE !

V anketi "Socialni delavci in njihovo delo v osnov-

Nove knjige

METODOLOGIJA PEDAGŠKOG ISTRAŽIVANJA, Dr. Vladimir Mužić.
Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1968, str. 717.
80 din.

145

socialnih delavcev,

od 318, ki so odgovorili na anketo, izjavilo, da so že objavljali članke v časopisu ali nastopali z referati na strokovnih posvetovanjih.

V tej stavilki Vestnika socialnega varstva sodeluje 10

10

avtorjev.

OGLASITE SE ŠE OSTALI, KI IMATE VESELJE DO PISANJA !

V anketi "Socialni delavec in socialno delo v samoupravni družbi " je

45 %

respondentov

ali

145

socialnih delavcev,

od 316, ki so odgovorili na anketo, izjavilo, da so že objavljali članke v časopisju ali nastopali z referati na strokovnih posvetovanjih.

V tej številki Vestnika socialnega varstva sodeluje le

10

avtorjev.

OGLASITE SE ŠE OSTALI, KI IMATE VESELJE DO PISANJA !

VESTNIK - glasilo delavcev na področju socialnega dela
izdajajo:

- Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo
- Višja šola za socialne delavce
- Skupnost služb socialnega varstva
- Skupnost socialnih zavodov
- Zveza društev socialnih delavcev Slovenije.

Urejuje uredniški odbor: Tone Brejc, Majda Kramar,
Blaž Mesec, Pavel Pečar, Janko Perat, Danica Vogrinec,
Ela Župančič.

Odgovorni urednik: Pavel Pečar

Uredništvo je v Ljubljani, Župančičeva 6, tel.23-114

VESTNIK izhaja v 6 številkah na leto. Letna naročnina
je 30 din, posamezna številka stane 5 din.

Naročnino vplačajte na žiro račun št. 501-3-217.

Prispevki se honorirajo.

Rokopisi se ne vračajo.

